

Seljačke bune u Japanu Edo perioda

Čorak, Ivan

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:756683>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-25**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

Ivan Čorak

**Seljačke bune u Japanu
Edo perioda**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2020.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA
ODSJEK ZA POVIJEST

IVAN ČORAK

**Seljačke bune u Japanu
Edo perioda**

DIPLOMSKI RAD

Mentor: doc. dr. sc. Eva Katarina Glazer

Zagreb, 2020.

Seljačke bune u Japanu Edo perioda

Sažetak

Cilj ovoga rada je odgovoriti na problematiku seljačkih buna u Japanu Edo perioda. Japan je u razdoblju od 1603. godine do 1868. godine bio pod vlašću Tokugawa šogunata sa središtem u gradu Edo (današnji Tokio), koji je vladao u ime cara svedenog na ceremonijalnu ulogu. Za vrijeme vladavine šogunata japansko društvo bilo je podijeljeno na različite društvene klase situirane unutar rigidnoga hijerarhijskog sustava inspiriranog konfucijanizmom. U 17. stoljeću u Japan dolazi neokonfucijanizam koji predstavlja razvijeni oblik konfucijanske misli i koji potom postaje i dominantna etička i moralna paradigma Edo Japana, a unutar te paradigme zahtijevala se poslušnost svojem nadređenom. Međutim u Japanu Edo perioda zabilježeno je obilje seljačkih buna, što je činjenica koja se izravno kosi s proklamiranom društvenom etikom. Ta nedosljednost između onoga što je proklamirano i naizgled provedeno u praksu i onoga što se događalo predstavlja historiografsku nepoznanicu i time pogodno tlo za analizu i istraživački rad.

Ovaj rad ima cilj pronaći uzrok nedosljednosti između tih dvaju društvenih stvarnosti. Radi ostvarenja toga cilja, nakon opisa općih značajki i događanja unutar Edo perioda, analizirani su etika i moral u Aziji i Edo Japanu, utjecaj koje su tri dominantne Japanske religije - šintoizam, budizam i kršćanstvo mogle imati na japansko društvo i statusno društvo Edo Japana. Uz to je analizirano nekoliko seljačkih buna u Japanu i Hrvatskoj poradi usporedbe tijeka seljačkih buna u objema državama radi boljeg razumijevanja problematike istraživanja usporednom analizom.

U istraživanju je upotrijebljena strana i domaća historiografska literatura kao i izvori s interneta. Ponuđeni su i dodatni izvori u vidu citata, izjava seljaka i filozofskih dijela. Također su poradi lakšeg konceptualnog i prostornog snalaženja priložene karte s prikazom mjesta analiziranih buna u Japanu.

Ključne riječi: Japan, seljaci, bune, Edo, Tokugawa, konfucijanizam, feudalizam

Peasant uprisings in Edo Japan

Abstract

The aim of this paper is to answer the problem of peasant revolts in Japan during the Edo period. Japan was ruled by the Tokugawa Shogunate from 1603. to 1868., with its center in the city of Edo (modern-day Tokyo), which ruled in the name of the emperor who was reduced to a ceremonial role. During the rule of the shogunate, Japanese society was divided into different social classes situated within a rigid hierarchical system inspired by Confucianism. In the 17.th century, Neo-Confucianism came to Japan, a developed form of Confucian thought which then became the dominant ethical and moral paradigm of Edo Japan, and within that paradigm, obedience to one's superior was required. However, in Japan during the Edo period, an abundance of peasant revolts has been recorded, a fact that directly contradicts the proclaimed social ethics. This inconsistency between what was proclaimed and seemingly put into practice and what happened represents a historiographical unknown and thus a suitable ground for analysis and research work.

This paper aims to find the cause of the inconsistency between these two social realities. In order to achieve this goal, after describing the general characteristics and events within the Edo period, ethics and morals in Asia and Edo Japan will be analyzed, the influence that the three dominant Japanese religions - Shinto, Buddhism and Christianity could have on Japanese society and status society itself. In addition, several peasant uprisings in Japan and Croatia will be analyzed to compare the course of peasant uprisings in both countries in order to better understand the research issues through a comparative analysis.

Foreign and domestic historiographical literature as well as Internet sources will be used in the research paper. Additional sources will be offered in the form of quotations from the statements of the peasants and philosophical works. Also, for the sake of easier conceptual and spatial navigation, maps will be attached showing the places of the analyzed uprisings in Japan.

Keywords: Japan, peasants, revolts, Edo, Tokugawa, confucianism, feudalism

Zahvale

Zahvaljujem svojoj mentorici, doc. dr. sc. Evi Katarini Glazer na pomoći prilikom pisanja ovog rada.

Zahvaljujem Fakultetu hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu na pruženom obrazovanju.

Na kraju, zahvaljujem mojoj majci na pruženoj podršci i ljubavi prema znanju kojoj me naučila.

Sadržaj

1	Uvod.....	3
2	Edo period.....	4
3	Etika i moral u Aziji i Edo Japanu	6
3.1	Konfucijanizam	6
3.2	Neokonfucijanizam.....	8
3.3	Budizam, šintoizam i kršćanstvo	10
4	Statusno društvo Japana.....	12
4.1	Japansko društvo za vrijeme Tokugawa šogunata.....	13
4.2	Seljaci	15
4.3	Seoski glavari (<i>shoya</i>)	16
4.4	Plemstvo	18
4.5	Samuraji.....	20
5	Seljačke bune u Japanu	21
5.1	Opći uzroci i povodi seljačkih pobuna u Edo periodu.....	22
5.2	Pobuna u Shimabari.....	24
5.3	Ustanak u Shindatsuu	26
5.4	Pokret izravne žalbe u Minamiyami	29
6	Japanske bune i Seljačka buna 1573.godine–komparativna analiza.....	33
6.1	Velika seljačka buna 1573.godine	34
6.2	Vugrovečka buna 1610.godine	36
6.3	Prva Štibrenačka buna 1608. – 1610. godine	37
7	Zaključak.....	39
8	Bibliografija	41

1 Uvod

Japansko društvo Edo perioda (1603. – 1868.) predstavlja jednu od faza japanskoga dugog srednjega vijeka.¹ To je društvo stratificiranih feudalnih uloga koje su bile rigidne u svom sastavu, a napredovanje iz nižih u više slojeve društva bilo je rijetko.

Međutim, u tom društvu zabilježene su brojne seljačke pobune protiv feudalnih vlasti. Ta činjenica se kosi s u to vrijeme deklariranim pridržavanjem i valoriziranjem konfucijanske etike i morala, koja naglašava pokornost i služenje svom nadređenom.

Seljaci, koji su bili cijenjena skupina, ali nisko na socijalnoj ljestvici japanskoga srednjovjekovnoga društva, bila je, čini se, posebno sklona oglašivanju o konfucijanske vrijednosti.

Ovome je radu cilj istražiti uzroke tih seljačkih ustanaka u feudalnome Japanu i njihovu etičko-filozofsku podlogu koja se izgleda kosi s percipiranim konfucijanizmom i feudalnim paternalizmom.

U istraživanju navedene problematike rad će analizirati relevantno socijalno i društveno stanje i dinamiku u razdoblju Edo. Iz njih će se pokušati iščitati uzroci i pozadina koja je dovela do seljačkih buna uz uvid u opći kontekst društva. Primarna literatura će biti monografije i radovi američkih i japanskih autora koji su proveli istraživanja o japanskom srednjovjekovnom društvu i povijesti. Kao dodatan izvor koristit će se izvorni iskazi i svjedočanstva pobunjenih seljačkih skupina iz korištene literature.

Valja napomenuti kako je ovaj rad svojevrsni iskorak u hrvatskoj historiografiji koja je još uvijek u velikoj mjeri fokusirana na vlastitu povijest i njezine teme. Ovo je djelo svojevrsno putovanje u neistražene vode, ali i velika čast i interes autoru ovog istraživanja. Nakon rada *Djelovanje Kamikaza na Pacifiku 1944.– 1945.* mag. Hrvoja Mandića, *Seljačke bune u*

¹ Kolokvijalni naziv sličan europskom *dugom 19. stoljeću* koji se koristi za period japanske povijesti od perioda *Heian* (749. – 1185.) do Meiji restauracije (1868.).

Japanu Edo perioda bit će drugi diplomski rad na Fakultetu Hrvatskih studija koji će se baviti temom vezanom uz Zemlju Izlazećeg Sunca.

Poradi boljeg razumijevanja uzroka i tijeka buna, nakon analize japanskih seljačkih pobuna one će biti uspoređene sa Seljačkom bunom u Hrvatskoj 1573. (tzv. Hrvatsko-slovenskom seljačkom bunom) kako bi se usporedbom hrvatskoga i japanskoga feudalnog nemira među seljacima mogao steći bolji uvid u moguće faktore koji su pridonijeli pobuni seljaka u Japanu, a koje bi usporedba tih dvajurazličitih sustava mogla razjasniti. Hrvatska u svom srednjem vijeku nije imala Konfucija, ali kršćanska etika i moral nude zanimljivu mogućnost usporedbe obaju etičko-moralnih sustava.

Rad bi u konačnici trebao dati odgovor na pitanje: koliko su konfucijanizam i posljedični feudalni paternalizam utjecali na seljački sloj društva u srednjovjekovnome Japanu, koliko je bio ozbiljno shvaćan te utjecao na (ne)sklonost toga društva pobunama protiv gospodara.

2 Edo period

Kao i mnogo drugih zemalja japanska historiografija dijeli se u brojne ere (*Jidai*), a među najpoznatije se ubraja Edo period. To je doba samuraja, dvoraca i Tokugawa šoguna, ukratko – japanski srednji vijek. Periodu je prethodilo turbulentno razdoblje znano kao *Sengoku jidai* – era države-u-ratu. Sengoku razdoblje je počelo 1464.godine sukcesijskom krizom koja je eskalirala u otvoreni sukob moćnih japanskih klanova. U narednih 140 godina Japan će biti prožet sukobima između tih moćnih klanova – Oda, Takeda, Shimadzu, Date i brojni drugi klanovi borit će se za prevlast nad Japanom.

Početak Edo perioda okvirno se stavlja između 1600. – 1603. godine, nakon bitke kod Sekigahare, gdje je Ieyasu Tokugawa,² budući šogun porazio posljednjega velikog protivnika – klan Toyotomi³ i tako postao *de facto* gospodarom čitavoga Japana.

Edo period za Japan je značio 200 godina mira i polaganog kulturološkog i sociološkog razvoja. Valja napomenuti da se taj razvoj odvijao u relativno introvertiranom okružju zbog

²Ieyasu Tokugawa bio je jedan od skrbnika nasljednika Toyotomia Hideyoshia – jednoga od triju ujedinitelja Japana i prvi šogun klana Tokugawa.

³<https://www.britannica.com/event/Battle-of-Sekigahara> pristupljeno 14.03.2020

politike izolacionizma zvane *sakoku*⁴ koju je provodio Tokugawa šogunat.⁵ Osim trgovine s Korejom i Kinom šogunat je dopustio trgovinu i s Nizozemcima, koji su bili ograničeni na trgovačku ispostavu na umjetnome otoku Dejimi. Ta je trgovina, osim nabave luksuznih *Nanban*⁶ dobara, bila i koristan kanal za vijesti o događajima daleko od Japana.

Sam Japan je iznutra bio organiziran po principu vojne diktature. Iako je vrhovna vlast nominalno bila u rukama cara, on je bio uglavnom ograničen na unutrašnjost carske palače u Kyotu. Stvarna vlast bila je u rukama Šoguna koji je vladao iz svoje prijestolnice u Edu (današnji Tokio). Treći važni grad u Japanu Edo perioda bila je Osaka, trgovačka okosnica Japana.

Međutim, japanski oblik vojne diktature ubrzo se primirio i preorijentirao ka mirnodopskim aktivnostima – tzv. "umjetnosti mira", kist je zamijenio katanu kao oruđe samuraja i njihovih gospodara. Edo period bio je doba razvitka umjetnosti, kazališta i poezije. Tijekom čitavoga razdoblja proučavala se i zapadna znanost zvana *Rangaku*,⁷ kojoj su japanski intelektualci mogli pristupiti pomoću nizozemske trgovačke misije na spomenutom umjetnome otoku Dejimi kraj Nagasakija.

Kako je period napredovao, Tokugawa šogunat se suočavao sa sve većim krizama. Dva najveća problema šogunata bile su česte propasti usjeva i glad tijekom kasnih 1700-ih i možda još važnije, na početku doba europske ekspanzije - europski kolonijalizam. Japanci su bili svjesni porasta broja europskih brodova u svojim vodama, a sudbina Kine, koja je potpala pod vlast europskih sila bila je zastrašujuće upozorenje o sudbini koja je mogla zapasti i Japan ako ne bude spreman za skorou kolonijalnu navalu.

Ironično je kako se kraj Edo perioda i početak Meiji perioda često prikazuju kao svojevrsna borba za dušu Japana, kad je stvarnost mnogo bliža činjenici da je šogunat, koji se borio za očuvanje suverenosti Japana, skončao od frakcije koja je imala i u konačnici postigla taj cilj, preobrazivši Japan u tehnološku i vojnu velesilu u svega nekoliko desetljeća.

⁴Sakoku u prijevodu znači "zatvorena država". Trgovina sa stranim zemljama je bila vrlo ograničena, a Japancima je bilo zabranjeno napuštati Japan ili se vratiti u Japan.

⁵Šogunat je bio jedinstven oblik vojne diktature koji se razvio u Japanu i trajao od 1185. – 1868. godine. Iako je vrhovni glavar japana bio car, stvarna vlast nalazila se u rukama šoguna i *bakufua* (vojne vlade). Tokugawa šogunat je vladao od 1603. do 1868. godine i bio je posljednji šogunat u Japanu.

⁶"Južni barbari", generički naziv za sve Europljane.

⁷Rangaku je spoj riječi *Horando* (Nizozemska) i *Gaku* (učenje), a označava općenit naziv za stranu/zapadnu znanost.

3 Etika i moral u Aziji i Edo Japanu

Za civilizacije Istočne Azije, pandan Rimskom Carstvu u smislu kulturne ostavštine i utjecaja bilo je Kinesko Carstvo, koje je bilo percipirano kao vječno te je uvelike bilo zaslužno za širenje moralnih i religijskih sustava – konfucijanizma i budizma na istok, prema Koreji i Japanu.

Međutim, kao što je bilo i s kršćanstvom, važno je ustanoviti koja je verzija konfucijanizma i budizma došla u Japan te kako je domicilno japansko stanovništvo dalje razvijalo te sustave. Valja napomenuti kako je u japanskoj kulturi česta asimilacija iz više izvora, premda su dva najčešća primarna ishodišta bili Kina i Koreja zbog svoje geografske i kulturne blizine.

3.1 Konfucijanizam

Konfucijanizam se može definirati na brojne načine – kao religija, protohumanizam, racionalistička vjera, filozofski sustav, politički ustroj ili jednostavno određeni svjetonazor. Konfucijanizam se u Kini razvio iz takozvanih *Stotinu Škola Misli*,⁸ a idejni začetnik bio je Konfucije – mudrac i znanstvenik koji je živio u 6. – 5. st. pr. Kr.⁹

Konfucijanizam kao doktrina naglašava važnost hijerarhije i sklada. Jedan od najvažnijih koncepata u konfucijanizmu je *tian* (nebo). *Tian* predstavlja ukupan kozmički poredak i izvor vrhovnih zakona i principa po kojima se čovjek mora ravnati kako bi se u njemu samome, njegovoj obitelji i općem društvu postigli nebeski mir i harmonija.

Iz te doktrine može se raspoznati hijerarhijski princip uređenja svijeta i posljedično ljudskoga društva na Zemlji. Sve ima svoj prirodni red koji svoje opravdanje i afirmaciju pronalazi u vrhovnom načelu *tiana*.

Jedan od poznatih konfucijanskih mislilaca Edo perioda – Ogyu Sorai ovako opisuje nebo:

"Tian ne treba objašnjenje. Svi znaju gdje je. Gledajući njegovo golemo i maglovito plavetnilo, čini se sumornim, dubokim i visokim. Ne možemo ga u potpunosti zamisliti.

⁸Naziv za razne škole filozofskih misli koje su se razvile i cvjetale od približno 6. st. pr. Kr. do 3. st. Među najpoznatijim sustavima koje je period iznjedrio su konfucijanizam, taoizam i ying-yang.

⁹<https://www.britannica.com/topic/Chinese-philosophy> pristupljeno 04.03.2020.

*Nebeska tijela su vezana za to. Vjetar i kiša, hladnoća i vrućina putuju kroz njega. Tamo mnogo bezbrojnih pojava poprima svoje uvjete (ming) te je ono predak stotinu duhova. Najcjenjeniji je, neusporediv. Ništa ne može biti veće od njega. Tako su drevni mudraci-kraljevi i prosvjetljeni, svi vladari, naredili da se svijet modelira prema (fa) tian. Štujući tian, to je štovanje uvedeno u praksu u njihovoj vladi i učenju. To je put mudraca.*¹⁰

U hijerarhijskim su odnosima dva najvažnija principa koja ih reguliraju *zhōng* (lojalnost) i *xiao* (obiteljska pobožnost). Lojalnost je bila temeljena na vladarovu slijeđenju moralnih načela, tj. vladar je zbog svojeg višeg položaja prema ostatku stanovništva imao posebnu obvezu sprovoditi moral. U *Konfucijevim Analektima*¹¹ Konfucije ističe kako bi vladar trebao biti bliži nebu kao i nebeskom skladu te kao vladar biti moralni uzor.¹² Lojalnost proizašla iz silništva stoga nije dobra ni legitimna.

Kasniji kineski mislilac Mencije (372.–289. pr. Kr. ili 385. –303./02. pr. Kr.) proširio je ideju *zhōnga*, dodavši elemente meritokracije i reciprociteta. Ako je vladar ili neki visoki činovnik ili ministar nepravedan i okrutan prema svojim podanicima i podređenima, onda ga treba svrgnuti ili zamijeniti boljim čovjekom.¹³ Također, vladar mora slušati savjete svojih valjanih savjetnika kako bi kraljevstvo funkcioniralo u skladu. U Mencijevim djelima nalazimo sljedeće izreke: *'Mencije je rekao kralju Xuanu Qi: 'Kad princ svoje ministre smatra rukama i nogama, njegovi ministri smatraju svog princa trbuhom i srcem; kad ih smatra svojim psima i konjima, smatraju ga drugim čovjekom; kad ih smatra zemljom ili travom, smatraju ga razbojnikom i neprijateljem.*¹⁴

Obiteljska pobožnost je bila drugi ključni faktor u konfucijanskim odredbama o hijerarhijskoj dinamici. Naglašen je odnos majstora i učenika, roditelja i djeteta, muškoga i ženskoga. Međutim glavni naglasak je na obiteljskim odnosima koji bi trebali biti skladni, dijete se mora brinuti za svoje roditelje, poštovati ih i ne buniti se protiv njih. Važnost obiteljske pobožnosti može se vidjeti u brojnim kineskim narodnim pričama o obiteljskoj lojalnosti, od kojih je

¹⁰https://web.archive.org/web/20141203164801/http://faculty.plattsburgh.edu/kurtis.hagen/keyterms_tian.html pristupljeno 04.03.2020.

¹¹Skup misli i učenja Konfucija djelo je sastavljeno u periodu od 30-50 godina, iako se za autora tradicionalno uzima sam Konfucije, stvarni autor(i) su nepoznati.

¹²<https://ctext.org/analects/ba-yi> pristupljeno 04.03.2020.

¹³<https://ctext.org/mengzi/li-lou-ii>, odlomak 31., pristupljeno 04.03.2020.

¹⁴isto, odlomak 14.

kompendij *Dvadeset i četiri obiteljska uzoritaša*¹⁵ najpopularniji i koji se koristio za poučavanje konfucijanskih moralnih vrijednosti.

Ta su dva principa – *zhōng* i *xiao*– zbog svoje univerzalnosti i mandata koje daje *tian* kao idealni uzor ponad svih i podjednako primjenjivi i na seljaka i na cara.

Konfucijanizam će naravno biti dodatno prilagođen u Japanu. Među najvažnijim promjenama koje će doživjeti je postupno premještanje težišta s obiteljske poslušnosti djece prema roditeljima na poslušnost vazala prema svojem feudalnom gospodaru.¹⁶

Iz tih je primjera vidljivo kako je izvorna kineska varijanta konfucijanizma bila postojan i solidan temelj za izgradnju dominantne meta ili "nad" etike za istočnu Aziju. Ta etika je u svojoj srži naglašavala vrijednost sklada u društvu i odanosti naspram svom nadređenom.

3.2 Neokonfucijanizam

Šogunat Tokugawa, koji je vladao Japanom više od dvjesto godina, svoju je moralno-etičku doktrinu temeljio na konfucijanizmu.¹⁷ Ne zna se točno kad je konfucijanizam ušao u Japan, ali Ustav princa Shutokua (573. – 621.) sadrži odredbe koje izviru podjednako iz konfucijanizma i budizma.¹⁸ Stoga možemo pretpostaviti da su se konfucijanizam i budizam pojavili u Japanu relativno istodobno.

Međutim, nakon gotovo tisuću godina konfucijanizam je u Kini je doživio određene promjene te je u Japan u 16. i 17. stoljeću došao novi oblik – Neokonfucijanizam. On se razvio ponajprije u Kini za vrijeme dinastije Tang¹⁹ te je sustav naglašavao sklad u društvu recipročnim odnosom nadređenog i podređenog među kojima je trebao prevladavati pravedan odnos dobronamjerna gospodara i odana sluge.

¹⁵Jedan od kineskih konfucijanskih klasika. Napisao ga je Guo Jujing od 1260. –1368. godine. Djelo je steklo veliku popularnost i koristilo se za podučavanje konfucijanskih vrijednosti.

¹⁶DEVIDE, Vladimir, "*Japan - prošlost i budućnost u sadašnjosti*", Zagreb, Znanje: 1988. str 15–16.

¹⁷MORAZE, Charles, "*Historija Čovječanstva: kulturni i naučni razvoj – Devetnaesto stoljeće 1775.– 1905.*", Zagreb, Naprijed: 1976., str. 374.

¹⁸JANSEN, Marius Berthus, "*The Making of Modern Japan*", Cambridge, First Harward University Press: 2000.str. 191.

¹⁹<https://www.britannica.com/topic/Neo-Confucianism-Japanese-philosophy> pristupljeno 04.03.2020.

Neokonfucijanizam je bio jako važan u Koreji i Kini zbog svoga statusa "državne ideologije" koju su aspiranti na visoke državne položaje morali usvojiti i znati ako su željeli promaknuće. Međutim, birokratska mašinerija toga tipa, a kamoli opsega, nikad se nije razvila u Japanu, koji je funkcionirao na principu relativno decentraliziranih provincijalnih jedinica koje je ujedinjavao car kao simbol i šogun s *bakufuom* (vladom/vlasti) kao represivnim aparatom.

Ipak je nova inačica konfucijanizma imala značajan učinak na japansko društvo i etiku iz drugoga rakursa – uz to što je pridonijela razvoju ratničkoga etosa bušida (često prevedeno kao "put ratnika"), postala je i *de rigueur* među japanskom intelektualnom elitom.

S vremenom su se razvile tri škole neokonfucijanizma u Japanu: *Sushigaku* – temeljena na učenjima Chu Shia, naglašavala je odanost prema nadređenom i postala okosnica obrazovanja. *Oyomeigaku* – temeljena na učenjima Wang Yang-Minga, stavljala je veliku važnost na intuitivno shvaćanje istine. *Kogaku* – koja je bila pokušaj oživljavanja izvornih misli Konfucija i Mencija za koje su smatrali da su ih druge neokonfucijanske škole iskvarile.²⁰

Ipak, iako su principi neokonfucijanizma prodrli u Japan, Tokugawa šogunat nije ga prihvatio kao "državnu ideologiju. Japan ranog Edo perioda još se predobro sjećao razornih sukoba *Sengoku Jidai*-a (Era države-u-ratu) da bi odvažnost zamijenio za učenost.²¹ Naglasak na vjernosti i dobronamjernosti vladara mogao je koristiti vlasti poradi promicanja tih vrijednosti među podređenima. Bit će potrebno mnogo više vremena kako bi ratnički mentalitet usnuo i bio zamijenjen onim učenim, kako bi kist zamijenio katanu.

Neokonfucijanizam se također morao suočiti sa svojevrsnom protureakcijom koju je izazvalo naizgled pretjerano hvaljenje strane države i njezinih civilizacijskih postignuća. Kao odgovor na *kangaku* (kinesko učenje) pojavio se *kokugaku* (nacionalno učenje), koje je naglašavalo superiornost i ljepotu japanske kulture i Japana te zagovarao odstranjivanje stranog (kineskog) utjecaja.²²

²⁰<https://www.britannica.com/topic/Neo-Confucianism-Japanese-philosophy> pristupljeno 04.03.2020.

²¹JANSEN, 2000, str. 201.

²²JANSEN, 2000, str 204.

Konfucijanizam i neokonfucijanizam bili su utjecajni sustavi koji su funkcionirali kao temelji intelektualnog i moralnog života zemalja istočne Azije. Međutim ta činjenica nije se pretočila u otvorenu potporu šogunata koja bi te sustave pretvorila u neku vrstu državne ideologije. Slična stvar se doduše dogodila u Kini i Koreji, gdje su učenja konfucijanskih mudraca postala obvezna "literatura" na velikim državnim administrativnim ispitima (tzv. Kineskim carskim ispitima), koji su bili nužni za ulazak u državnu birokraciju i posljedično tomu – centre moći. Japansko društvo je nasuprot tomu bilo previše decentralizirano te su učenja konfucijanizma morala prodirati prirodnije i kroz dugi niz godina. Konfucijanizam je sve do porasta pismenosti ostao domenom i kredom visokih i obrazovanih slojeva društva.

3.3 Budizam, šintoizam i kršćanstvo

Osim konfucijanizma i neokonfucijanizma na etički i moralni razvoj Japana važan utjecaj su imale i velike religije – šintoizam, budizam i kršćanstvo. Za razliku od filozofskih sustava koje su proučavali mudraci i znanstvenici, religija je bila domena praktički svih slojeva društva i preko njih je širila svoj utjecaj i svjetonazor.

Budizam se u Japanu pojavio u 6.stoljeću kad je kralj korejskoga kraljevstva *Baekje*²³ (čit. Bekđe) poslao misiju caru Kinmeiu u Japan.²⁴ Budizam je prolazio kroz mnoge transformacije i razvoje u narednim stoljećima. Budističke sekte i varijacije kao što su amidizam i budizam čiste zemlje, lotus-sutra i razni spojevi budizma i zena.²⁵

U glavnim crtama, budizam je religija usredotočena na osobno spasenje od percipirane patnje i ciklusa života i smrti postizanjem nirvane. Međutim budizam je u Japanu s vremenom dobio i političku dimenziju. Jedan od ujedinitelja Japana – Oda Nobunaga, imao je mnogo problema s "neposlušnim" budistima pa je postao općepoznat zbog paljenja njihovih hramova (katkad zajedno s redovnicima u njima).²⁶

²³Jedno od triju povijesnih korejskih kraljevstava. Postojalo je od 18. godine pr. Kr. do 660. godine, kad ga je inkorporiralo kraljevstvo Silla.

²⁴DYKSTRA, Yoshiko Kurata; De Bary, William Theodore "Sources of Japanese tradition", New York Columbia University Press: 2001. pp.

100<https://archive.org/details/sourcesofjapanes00colu/page/100> pristupljeno 04.03.2020

²⁵http://www.buddhanet.net/nippon/nippon_partI.html pristupljeno 04.03.2020

²⁶DEVIDE, 1988, str. 115.

Budizam u je u Edo periodu služio ratničkom sloju društva – samurajima, kao dio njihova ratničkoga etosa, a među pučanstvom je bio raširen kao narodna vjera uz šinto. Ako izuzmemo *Ikko-Ikki*²⁷ – pokrete pobunjenih seljaka, svećenika, trgovaca i lokalnih manjih lordova u kasnoj fazi *Sengoku jidaia*,²⁸ u Edo periodu više nije bilo otvorenih pobuna s primarno budističkim predznakom.

Šintoizam je politeistička religija koja se fokusira na *kamije*, duhove ili bogove za koje se vjeruje da žive u svim stvarima. Šintoizam je također uživao izvjesnu potporu za vrijeme Tokugawa šogunata, uglavnom zbog *shinbutsu-shugoa* (sinkretizma budizma i šintoizma). Unutar toga sinkretizma rituali obiju religija su se odvijali u istim svetištima, obično budističkima te su *kami* bili inkorporirani u budizam.²⁹ Šintoizam zbog svoje prirode vjerovanja koje nema izraženu teleologiju nije bio plodno tlo za pobunu protiv gospodara i nepravde. Šintoizam će tek nastupanjem Meiji restauracije 1868. godine vladajuća elita promijeniti u uređeniju ideologiju zvanu Državni šintoizam.

Kršćanstvo se u Japanu često vezuje uz jednoga čovjeka – Franju Ksaverskoga. Franjo Ksaverski rođen je u kraljevini Navari, danas dijelu sjeverne Španjolske 1506. godine.³⁰ Franjo Ksaverski je, zahvaljujući svom plemenitom porijeklu, stekao visoko obrazovanje na Pariškom sveučilištu, na kojem je započeo svoj studij 1525.³¹ Prekretnica u životu Franje Ksaverskoga bio je susret s Ignacijem Lojolom s kojim je Franjo uz sudjelovanje nekolicine drugih studenata osnovao isusovački red 1534. godine.³²

Međutim, nakon dolaska u Japan, Franjo Ksaverski je ustvrdio da se Japanci ne daju lako preobratiti. Jedan od razloga bio je što je većina slijedila budizam i/ili šintoizam – religijsko-filozofske doktrine koje su kao što smo vidjeli imale već stoljećima relativno detaljno razrađene moralno-teološke sustave. Franjo je također imao problema s Japancima koji su tvrdili da Bog koji je stvorio sve, uključujući zlo, teško može biti dobar. Koncept pakla je također bio loše primljen jer su Japanci bili vrlo uznemireni činjenicom da su im preci na

²⁷Skupine pobunjenika koji su se opirali vlasti Daimyoa u 15. i 16. stoljeću.

²⁸Period od okvirno 1476. do 1615. Ime mu znači *doba države u ratu*.

²⁹<http://eos.kokugakuin.ac.jp/modules/xwords/entry.php?entryID=1110> pristupljeno 04.03.2020

³⁰<https://www.britannica.com/biography/Saint-Francis-Xavier> pristupljeno 04.03.2020.

³¹<https://www.britannica.com/biography/Saint-Francis-Xavier> isto

³²<http://www.newadvent.org/cathen/06233b.htm> pristupljeno 04.03.2020

vječitim mukama, premda je to možda bila posljedica nepoznavanja detalja kršćanske teologije, tzv. "Čišćenja Pakla"³³ Franje Ksaverskoga.

Unatoč tomu kršćanstvo se ipak širilo relativno brzo te je do prve polovice 17.stoljeća pokršten velik broj Japanaca. Kršćanstvo će međutim doživjeti kalvariju pod Tokugawa šogunatom, kada će pobuna u Shimabari, s većinski kršćanskim stanovništvom potvrditi sumnje Tokugawa kako je ta "nova vjera" u najboljem slučaju remetilački čimbenik koji se više ne može tolerirati, a u najgorem slučaju dio urote Portugala da osvoji Japan.

Iako će dalje u radu utjecaj religije na individualne pobune biti pomnije promotren, iz dosada napisanoga možemo izvući općenit zaključak da su od triju religija u Japanu – šintoizma, budizma i kršćanstva – tek posljednje dvije imale nekog učinka u pružanju moralno-religijske podloge i za eventualnu pobunu protiv vlasti. Obični Japanci, uključujući seljake, pokazivali su tendenciju ka sinkretizaciji raznih sustava vjerovanja te se u takvu okruženju vjerojatno nije razvio jak ideološki mentalitet koji bi dominirao u širem pučanstvu.

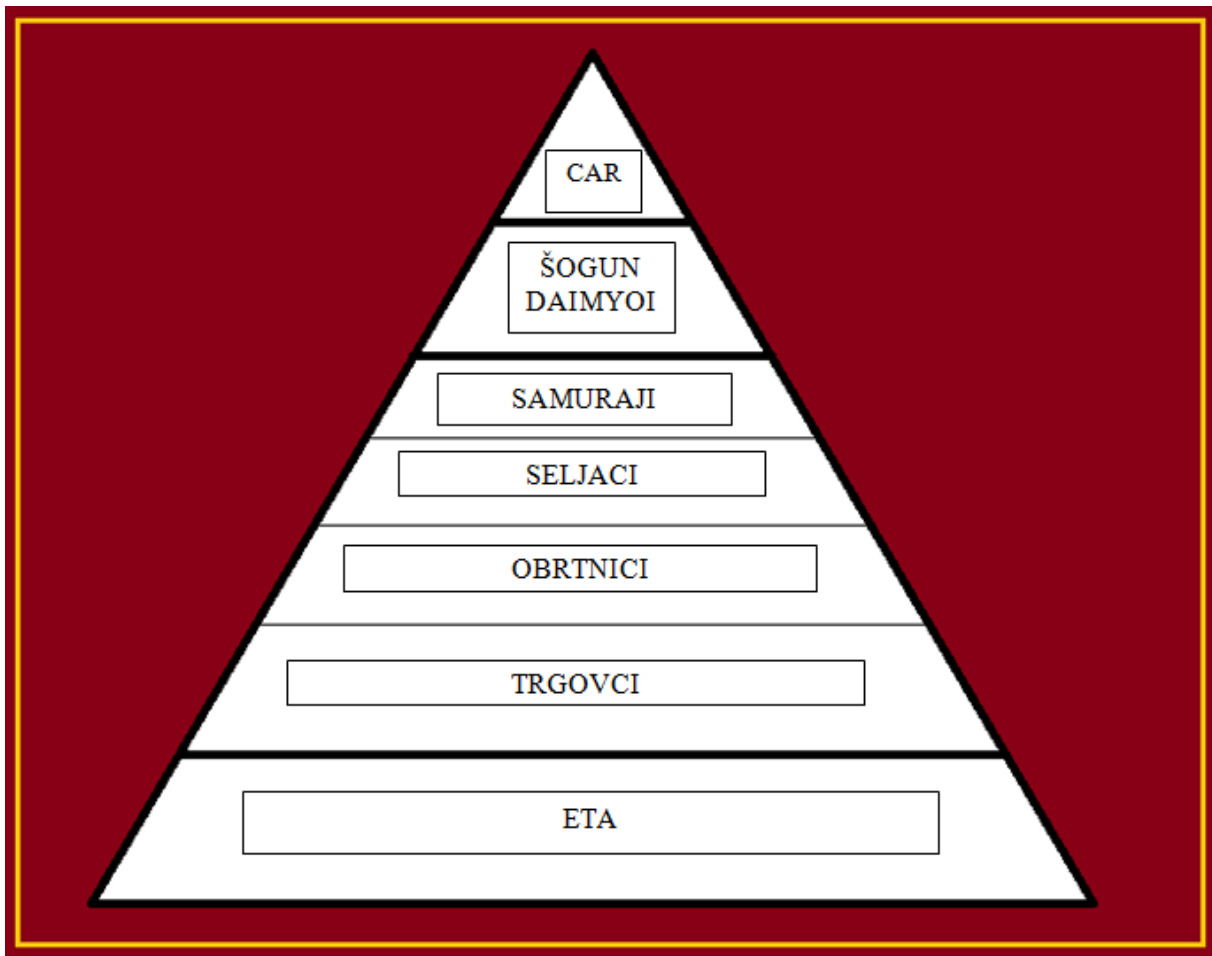
4 Statusno društvo Japana

Kako bismo stekli dodatan uvid u problematiku seljačkih pobuna u Japanu Edo perioda, osim etičko-moralnoga i religijskoga aspekta, neizbježna je i analiza socijalnoga ustroja društva i društvene hijerarhije. Nakon što smo obradili religijske i filozofske sustave koji su bili aktivni u Japanu Edo perioda, sljedeći logični korak je proučiti ljude i klase koji su živjeli po njihovim pravilima.

Pitanje seljačkih buna u Edo periodu neodvojivo je vezano uz sustav klasa koji se razvio dijelom organski, a dijelom pod utjecajem konfucijanske filozofske misli. U ovome radu analizirat će se seljaci kao pokretači buna i *daimyoi* kao njihovi gospodari. Uz te dvije klase također će biti ponuđen osvrt na samurajsku klasu, čiji su se niži društveni slojevi često razlikovali od seljaka tek po tituli i nekim pravima (poput prava na nošenje mača) te na "seoske glavare" koji su većinom predstavljali posrednike između seljaka i njihovih *daimyoa*.

³³<http://www.newadvent.org/cathen/07143d.htm> isto

4.1 Japansko društvo za vrijeme Tokugawa šogunata

³⁴Slika 1.: Društvena piramida Edo japanskoga društva.

Nakon bitke kod *Sekigahare* 1600. godine prevlast Tokugawe Ieyasua – začetnika zadnjega šogunata koji će vladati Japanom – bila je osigurana. Struktura japanskoga društva, tj. društveni slojevi i podjela nisu bili znatno promijenjeni nastupom novog šogunata.

Statusna podjela društva održala se prevratom *Sengoku Jidaia* i nastavila je funkcionirati sve do kraja Edo perioda 1868. godine. Bila je proizvod budističkih i konfucijanskih utjecaja. Iako je budizam imao izvjesan korozivan utjecaj zbog nijekanja stvarnosti materijalnoga svijeta i posljedično – svega u njemu, pa i društvenih položaja – konfucijanizam je u japansko društvo ucijepio vrline morala, meritokracije i sposobnosti, premda je većinom (i posebno u višim slojevima) društvo bilo organizirano prema socijalnome porijeklu.³⁵

³⁴Osobni rad.

³⁵JANSEN, 2000, str. 96-97.

Konfucijanizam je uz teorijske vrijednosti japanskom društvu dao i shemu za konkretno strukturiranje. Zamišljajući društvo kao piramidu, njezin piramidion bi činili car s raznim dvorjanima (*kuge*) koji bi bili izravno pod njim. Car (*tenno*) je simbol koji ujedinjava cijelu zemlju, ali sam ne posjeduje gotovo nikakvu političku moć, a njegovi dvorjani su osoblje čija je jedina zadaća skrbiti se o dvoru i caru.

Ispod piramidiona je drugi, stvarni glavar Japana – šogun (ime otprilike znači "slavni generalisimus koji izbacuje-uništava barbare").³⁶ Pod šogunom su razni *daimyoi*, gospodari feudalnih jedinica i pokrajina zvanih *han*³⁷.

Ispod toga sloja nalazi se "tijelo" društva koje čine četiri zanimanja i tu se ponajviše očituje utjecaj konfucijanizma. Konfucijanizam je idealno društvo dijelio na redom – učenjake, seljake, obrtnike i trgovce.³⁸ Učenjaci su trebali biti moralni nositelji društva i uzor ostalim klasama, seljaci su bili drugi po važnosti jer da su hranili sve klase, obrtnici su bili korisni za izradu raznih alata i dobara kojima su se svi koristili, a trgovci su bili praktički beskorisni osim prenošenja robe duž cijele zemlje.

U Japanu, koji je netom prije Tokugawa bio razdiran unutarnjim sukobima te nije razvio veliku birokraciju po uzoru na Kinu i Koreju, nije bilo mjesta za klasu učenjaka, već su umjesto toga tu poziciju zauzimali samuraji, netom pristigli s bojnoga polja. Oni su u mirnodopsko doba trebali biti moralni i ratnički uzori ostalim društvenim klasama. Konfucijanska struktura društva bila je narušena šogunom, koji je imao stvarnu političku moć te je zbog svoje ratničke prirode funkcionirao kao kralj-ratnik, dok je car-učenjak bio neutraliziran u svojoj ceremonijalno-spiritualnoj ulozi.

Na samome dnu društvene ljestvice nalazio se sloj *eta*, koji je bio rezultat budističkoga utjecaja na japansko društvo. Ete su se bavili klanjem životinja, obradom kože, pokapanjem trupala – ukratko zanimanjima koja su bila usko vezana uza smrt, patnju i umiranje, što je budizmu bilo odvratno te je stoga taj sloj bio diskriminiran i praktički nevidljiv.³⁹

³⁶<https://www.britannica.com/topic/shogun> pristupljeno 09.03.2020

³⁷Pokrajina.

³⁸<https://www.globalsecurity.org/military/world/china/confucianism.htm> pristupljeno 09.03.2020

³⁹JANSEN, 2000, str. 122.

4.2 Seljaci

U Edo Japanu seljaci su zauzimali položaj odmah nakon samuraja zbog svoje temeljne uloge proizvodnje hrane koja je održavala sve druge slojeve na životu – od cara i šoguna pa sve do nevidljivih *eta*. Možemo pretpostaviti da je za to mjesto na društvenoj piramidi dijelom odgovoran konfucijanski društveni model, a dijelom logika po kojoj seljaci zbog svojega izravnoga doprinosa cjelokupnom društvu zavređuju takvu čast.

Pred sam završetak *Sengoku Jidaia* nastupila je važna promjena u zemljoposjedničkim odnosima na selu – Toyotomi Hideyoshi, jedan od triju ujedinitelja Japana, učinio je važan iskorak u sređivanju zemljoposjedne situacije na selu uvevši promjene poznate kao *Taiko izmjera zemljišta*. Hideyoshi je novim izmjerama dokinuo stari manorijalni sustav zemljoposjedništva i zamijenio ga novim sustavom zvanim *Kokudaka*, koji je uzimao u obzir stvarnu proizvodnju na poljoprivrednom zemljištu uz dokidanje kompliciranih zemljoposjedničkih odnosa koji su se razvijali već 300 godina.⁴⁰ Novi sustav bio je utemeljen na jedinici riže koju osoba pojede u godinu dana (*koku*), a osnovna feudalna jedinica je postala selo.

Utemeljenje osnovne feudalne jedinice na selu bio je logičan korak uzmemo li u obzir činjenicu da je predmoderni poljodjelstvo često bilo kolektivno. Međutim, taj seoski kolektiv nije bio amorfnu masu seljaka koji su svi bili jednaki, već je bio statusno stratificiran. Tako postoje seljaci koji su u *Taiko izmjeri zemljišta* bili naznačeni kao obrađivači određenih polja – *honbyakusho* (ravnatelji), koji su se prema toj podijeli razlikovali od *hyakusho* (obični seljak).⁴¹ O *honbyakushima* i njihovoj interakciji sa seoskim glavarima bit će više riječi u idućem poglavlju.

Ostali niže rangirani seljaci, koji su nakon izmjere zemljišta (p)ostali bezemljaši, činili su glavninu seljačkoga sloja. Zbog svojeg ovisničkog statusa naspram *honbyakusho* bili su zvan *mizunomi* (pijaći vode), *atamafuri* (tresaći glavom), *muen* (nepovezani) i drugim omalovažavajućim imenima.⁴² Seljaci su također bili organizirani u *goningumije*, skupine od petero glavara kućanstava koji su zajedno davali sredstva za brigu o svojim obiteljima i

⁴⁰<https://www.britannica.com/place/Japan/Early-modern-Japan-1550-1850#ref319426> pristupljeno 09.03.2020

⁴¹JANSEN, 2000, str. 113.

⁴²<https://wiki.samurai-archives.com/index.php?title=Mizunomi> pristupljeno 09.03.2020

predstavljali ih.⁴³ *Goningumi* su po svojoj prirodi bili prilično kolektivistički organizirani i taj kolektivitet rezultirao je potrebom za pridržavanjem općenitih normi ponašanja u društvu, pogotovo zato što je cijelo domaćinstvo moglo biti kažnjeno zbog nedjela ili nepodopština jednoga člana, što je naravno bio snažan motiv ka općoj stezi i nadzoru grupe.

Seoski život je bio striktno reguliran, seljacima je bilo zabranjeno uživanje u luksuzu kao što su čaj i svilena odjeća, određivalo im se kako će raditi i prikupljati zalihe za zimu, čak im se i savjetovalo kakve bi osobine morala imati supruga i preporučio se razvod ako im nije udovoljavala, a nadasve su se naglašavale radinost i savjesnost.⁴⁴

4.3 Seoski glavari (*shoya*)

U srednjovjekovnom Japanu društvo je bilo organizirano hijerarhijski i statusno. Kao što je samurajima praktički bilo zabranjeno bavljenje trgovinom zbog nedostojnosti toga zanimanja, tako je i *daimyobio* na distanci naspram svojih nižih podanika – seljaka.

Stoga se u seoskoj zajednici razvila uloga seoskoga glavara zvanog *shōya*, koji je djelovao kao posrednik između seljaka i njihova *daimyoa*. Glavar je obično potjecao iz starih *honbyakusho* obitelji, katkad i onih koje su i osnovale selo.⁴⁵ *Shoyu* se na položaj obično biralo na tri načina – izravno *daimyovim* imenovanjem ili potvrdom već imenovanoga nasljednika, izborom novoga glavara, kojega je birao *goningumi* ili izravnim obiteljskim nasljeđivanjem.⁴⁶

Zadatci *shoya* bili su raznoliki i odnosili su se na uredno odvijanje seoske administracije i uz nju vezanih poslova. Najvažniji i najčešći posao *shoya* bilo je prikupljanje seoskoga poreza, ali on je obnašao i mnoge druge administrativne dužnosti poput prikupljanja raznih statističkih podataka (rođenja, smrti, vjenčanja, selidbe, posvajanja itd.), odlaženja izvan sela poradi nadzora javnih radova ili istraživanja nesreća, ali i općenitog održavanja mira i sklada u selu.⁴⁷

⁴³<https://wiki.samurai-archives.com/index.php?title=Goningumi> isto.

⁴⁴JANSEN, 2000, str. 115.

⁴⁵DUNN, Charles, "Everyday Life in Traditional Japan", Singapur, Tuttle Publishing: 2008. str. 65.

⁴⁶DUNN, 2008, isto

⁴⁷<https://wiki.samurai-archives.com/index.php?title=Shoya> pristupljeno 03.04.2020

Mimo tih zadaća drugi najvažniji aspekt djelovanja glavara bilo je posredništvo između sela i *daimyoo*. U srednjovjekovnom Japanu seljaci su imali vrlo ograničeno pravo pritužbe ili, bolje rečeno, molbi svojim gospodarima. Obično su seljaci za vrijeme loših uroda zbog elementarnih nepogoda ili štetočina molili svojega *daimyoo* da ih oslobodi davanja kako bi se mogli oporaviti, a podnošenje te molbe padalo je na pleća seoskoga *shoye*. Katkad je odgovor *daimyoo* bio razuman te bi suspendirao poreznu obvezu kako bi svojem selu dao vremena za oporavak.

Ponekad bi međutim *daimyo* bio mnogo okrutniji prema svojim seljacima i tada bi se oni okrenuli radikalnijim mjerama: bijegu u susjednu provinciju ili čak oružanoj pobuni. U takvim slučajevima *shoya* bi bio u nezavidnoj situaciji jer je morao birati između svjega *daimyoo* (na štetu seljaka) ili svojih suseljana (na štetu *daimyoo*). Često se znalo dogoditi da je časni *shoya* izabrao potonju alternativu i "vodio" pobunu ili bijeg seljaka. U tom bi slučaju on snosio i posljedičnu kaznu kada bi se pobuna smirila ili bila ugušena.⁴⁸

Međutim u seljačkim bunama je posebno zanimljiva upravo opisana dinamika odnosa *shoye* i seljana te njegova uloga. Konfucijanski paternalizam iziskivao je podređenost gospodaru i bespogovorno služenje, ali seljaci su svojega *daimyoo* imali priliku vidjeti tek rijetko ili nikad. Iako su na apstraktan način bili svjesni kako je njihov gospodar čovjek koji živi u dvorcu u blizini ili daleko, njihova dnevna veza s autoritetom svodila se na glavare kuća i seoskoga *shoyu*, dok je *daimyo* bio dalek i apstraktan autoritet.

Takve okolnosti i prisutnost posrednika između seljaka ("djece") i *daimyoo* ("oca") moglo je onemogućiti priželjkivan i očekivan razvoj konfucijanskoga suodnosa. *Shoya* je na srednjovjekovnome japanskom selu imao dvostruku ulogu predstavnika seljaka i predstavnika feudalnoga gospodara, a potreba da zadovolji oboje dovela ga je u slučaju pobune u nezavidnu situaciju izbora između seljaka i gospodara.

⁴⁸JANSEN, 2000, str. 233.

4.4 Plemstvo

Japan je tijekom Edo perioda poznao dvije glavne plemićke skupine. Prva su bili *kuge*, koji su živjeli s carem zajedno na dvoru u Kyotu i opsluživali ga. Kao i car, i oni su imali minimalnu političku moć i udio u upravljanju zemljom te je njihova glavna briga bio svakodnevni dvorski ceremonijal.

Drugi plemićki sloj bili su *daimyoi*, koji su bili ispod šoguna i bili su gospodari svojih obiteljskih provincija ili onih koje su im dodijeljene što zaslugom a što kaznom.

Nakon bitke kod Sekigahare i stabilizacije Tokugawa šogunata, sustav *daimyoo* mogao je biti usustavljen i uređen za naredna dva stoljeća. *Daimyoi* su bili podijeljeni na tri kategorije – *fudai*, *tozama* i *shinpan* – koje su označavale njihov status naspram Tokugawa.⁴⁹

Fudai su bili *daimyoi* koji su vjerno služili klan Tokugawa prije bitke kod Sekigahare 1600. godine te su bili smatrani pouzdanima. Zbog toga je šogunat tim *daimyoima* povjeravao administrativne poslove i položaje koji su bili vezani uz funkcioniranje države.⁵⁰

Tozama su s druge strane bili *daimyoi* koji se nisu ubrajali u vazale Tokugawa prije 1600. godine. Iako je isprva šogunat konfiscirao njihove posjede poradi svakog prekršaja zbog straha od pobune, s vremenom je ta praksa napuštena. Najmoćnije obitelji su često održavale uske veze sa šogunatom pomoću ženidbenih veza.⁵¹

Shinpan kategorija je služila posebnoj svrsi. U nju su spadala samo tri klana - *Owari*, *Kii* i *Mito* – osnovala su ih tri Ieyasuova sina. Ti klanovi, zvani "kadetske kuće", imali su funkciju osiguravanja nasljednika glavnom šogunskom klanu ako šogun iz kojeg god razloga nije imao nasljednika.⁵²

⁴⁹JANSEN, 2000, str. 38.

⁵⁰<http://wiki.samurai-archives.com/index.php?title=Daimyo> pristupljeno 05.04.2020

⁵¹<http://wiki.samurai-archives.com/index.php?title=Daimyo> isto

⁵²<http://wiki.samurai-archives.com/index.php?title=Daimyo> isto

Pojedini *daimyo* je također bio rangiran i po sustavu *kokudaka*, s 10000 jedinica *kokua* kao minimalnom svotom koja je činila *daimyoo*⁵³ te je zavisno od svojih mogućnosti živio ili u dvorcu-utvrđi ili u svojevrsnoj vili.

U odnosima *daimyoo* i seljaka valja napomenuti da su seljaci služili kao izvor prihoda i pokretači provnicijskih poslova i gospodarstva. *Daimyo* je svoje seljake oporezivao shodno svojim potrebama, ali je morao imati mjeru u oporezivanju kako bi izbjegao nemire u provinciji zbog teških nameta, nešto što bi *bakufu* i *šoguna* posebno iritiralo.

Međutim, osim izdataka koji su se javljali zbog normalnog funkcioniranja *diamyovog* posjeda, bitan trošak je predstavljao *Sankin Kotai* sustav. *Sankin Kotai* je bio razrađen talački sustav koji je obvezivao *diamyoo* da pola godine provede u Edo, a pola na svojem posjedu, uz potrebu da njegov nasljednik i uža obitelj budu stalni šogunovi "gosti" kako bi se jamčila lojalnost *diamyoo*. Međutim, lukavstvu Tokugawa tu nije bio kraj jer je *diamyo* u Edo morao putovati u raskošnoj povorci koja je obično bila izrazito skupa i predstavljala je velik udar na *daimyovu* riznicu. To je trebalo spriječiti *daimyoo* da diže bunu ili da postane isuviše materijalno moćan, možda kao odjek preporuke jednog službenog dokumenta iz ranog 17.stoljeća da seljaci "...trebaju raditi toliko da ne mogu ni živjeti ni umrijeti"⁵⁴ – prevedeno za *daimyoe* – da ne mogu dizati bune, ali i da ne padnu u siromaštvo.

Kako je to obično u feudalnim odnosima, *daimyoi* nisu imali previše dodira sa seljacima jer bi to bilo ispod njihova plemićkog statusa, ali su njihove odluke i način života imali dalekosežne posljedice za seljački sloj. Zahtjevi *Sankin Kotai* sustava, vremenske nepogode ili pak puka rastrošnost ili dugovanje lako su mogli natjerati *daimyoo* da stegne šaku oko seljaka kako bi povećao svoja novčana sredstva, što je moglo rezultirati pobunom, posebno ako bi bila iscrpljena pravna sredstva žalbe.

⁵³DUNN, 2008, str. 14.

⁵⁴JANSEN, 2000, str. 114.

4.5 Samuraji

Kao još jedan čimbenik u dinamici društvenih odnosa u Japanu moramo razmotriti i samuraje. Samuraji su u mirnodopskom vremenu igrali dvojnu ulogu utjelovljenja ratničke vještine *bušida*⁵⁵ i oblika nižeg plemstva, u neku ruku bivajući ekvivalentom tradicionalnoj konfucijanskoj društvenoj ulozi mudraca-administratora. Samuraji su po ugledu i moći bili raznolika skupina, što je bila posljedica sustava *kokudaka*, koji je svakoj samurajskoj obitelji odredio vrijednost utemeljenu na jedinicama riže koje je njihov posjed mogao proizvesti godišnje.⁵⁶

Kao i plemstvo (*daimyoi*) i samuraji su bili podijeljeni u nekoliko skupina, premda je za njih ta podjela znala varirati od provincije do provincije. Na primjeru provincije *Tosa*⁵⁷ možemo vidjeti obrazac rangiranja samuraja.

Samuraji su i u *Tosi* i širom Japana bili podijeljeni u dvije široke skupine – *joshi* ili "viši" samuraji i *hirazamurai* ili "niži" samuraji – a obje skupine su unutar sebe imale i daljnje potpodjele.⁵⁸

Joshi su bili podijeljeni na *karo* i *churo* samuraje koji su obavljali visoke administrativne dužnosti. *Hirazamurai* su bili podijeljeni na *umawarije*, *kushugimije* i *rusugumije*, koji su pak obavljali niže administrativne i birokratske poslove.⁵⁹

Također je postojala i kategorija samuraja koji su bili *ronin* – bez gospodara ili ikakvih službenih prihoda. Taj status ih je činio iznimno siromašnima, ali i nevjerojatno slobodnima u rigidnom japanskom statusnom društvu. Mnogi su od njih postali pisci, konfucijanski učenjaci ili su iznajmljivali svoje ratničke vještine za novac.⁶⁰

Međutim, rangiranje na temelju *kokudaka* sustava je kao posljedicu imalo katkad radikalno različitu razinu prosperiteta pojedinih samurajskih obitelji. Neke obitelji koje su imale veliku procijenjenu kvotu *kokua*, ili su bile situirane u provinciji obdarenoj prirodnim blagodatima

⁵⁵*Bušido* u doslovnom prijevodu "put ratnika" bio je oblik viteškog kodeksa samuraja. On je regulirao brojne aspekte samurajskog života i načina ophođenja, od ponašanja u bitci do ispravnog načina umiranja.

⁵⁶DUNN, 2008, str. 13.-14.

⁵⁷Jedna od negdašnjih provincija Japana, situirana na otoku *Shikoku*. Današnja prefektura *Kochi* uglavnom prati njene nekadašnje granice.

⁵⁸JANSEN, 2000, str. 104.

⁵⁹JANSEN, 2000, str. 104-105.

⁶⁰DUNN, 2008, str. 18.-19.

bile su dobrostojeće te su praktički bile niže plemstvo, ali s druge strane postojale su obitelji čiji su posjedi bili na terenu nepogodnom za uzgoj riže ili s bijednim prirodnim resursima, obitelji koje su *de facto* bile siromasi uz nekoliko privilegija koje im je pružao njihov samurajski status.

Zbog svojega obrazovanja koje je bilo na relativno visokoj razini, samuraji su, kad su se odlučili pridružiti pobuni seljaka kao kod pobune u Shimabari, mogli buni dati intelektualni impuls i čak predvoditi seljake u borbi zbog svojega ratničkog statusa. Međutim uglavnom su samuraji imali ulogu gušitelja seljačkih pobuna, dok su oni siromašniji trpjeli svoju sudbinu. Roninima koji su se pobunili u Shimabari kršćanstvo je bilo jedan od glavnih impulsa pobune te predstavljaju svojevrsnu anomaliju u japanskoj povijesti.

5 Seljačke bune u Japanu

Za vrijeme Edo perioda zabilježen je velik broj protesta seljaka, zvanih *ikki*⁶¹ – njih 2051. Od toga velikoga broja bilo je 552 zahtjeva ili molbi višim činovnicima koje su uručili seoski poglavari, 783 postupaka kad su seljaci djelovali mimo svog glavara i izravno se obratili vlasti, 408 urbanih divljanja, 78 nasilnih protesta i 230 slučajeva bijega čitavoga sela u susjednu provinciju.⁶²

Iz ovoga možemo zaključiti da je selo Edo Japana obilovalo razmiricama i sukobima, koji su često znali postati i nasilni. Povijest nam pokazuje⁶³ kako su praktički sva agrarna društva poznavala sukobe seljaka, što međusobno, a što s vlastima. Međutim japansko društvo zahtijeva pominju analizu upravo zbog svoje socijalne rigidnosti i opće društvene etike i kodeksa ponašanja, koji je u azijskim društvima koja su općenito više nagnijala kolektivizmu od zapadnjačkih trebao proizvesti pokornije seljake.

U prethodnim poglavljima smo imali prilike vidjeti kako Japanci nisu bili privrženi partikularnoj filozofskoj i/ili vjerskoj doktrini, umjesto toga su favorizirali sinkretizam i mirnu koegzistenciju. Konfucijanizam koji je propagirao podređenost i poslušnost svojem gospodararu također je u sebi nosio izvjesnu klicu kontradikcije utjelovljenu u doktrini

⁶¹Ikki je bio naziv za skupine pučana koje su se osnovala poradi postizanja određenog cilja koji nije bilo moguće ostvariti uobičajenim kanalima.

⁶²JANSEN, 2000, str. 235.

⁶³https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_peasant_revolts#Chronological_list pristupljeno 15.05.2020.

mohizma, koji je tom odnosu dodao element meritokracije i recipročnosti – ako je gospodar nepravedan, narod se buni protiv njega. Na kraju, konfucijanski paternalistički odnos nije se mogao adekvatno razviti zbog odvojenosti podređenih od nadređenih, koji su međusobno komunicirali uglavnom preko posrednika.

Za razliku od prijašnjih poglavlja koja su se bavila teorijskim aspektima teme rada, naredna poglavlja trebala bi analizom praktičnih primjera seljačkih buna omogućiti još bolji uvid u dihotomiju između proklamiranih društvenih i filozofskih vrijednosti te aktualnoga stanja u srednjovjekovnom Japanu.

5.1 Opći uzroci i povodi seljačkih pobuna u Edo periodu

Japanski feudalni sustav je u usporedbi s drugim feudalnim sustavima izniman zbog svoje relativne stabilnosti. *Daimyoi* su se rijetko bunili, a samurajski sloj je općenito gledano također bio relativno miran tijekom Edo razdoblja. Međutim u prijašnjem poglavlju imali smo priliku vidjeti popis od 2051 *ikki*-pokreta koji su predstavljali razne vrste nemira. U japanskom selu postojali su brojni razlozi koji su seljake mogli nagnati na pobunu protiv vlasti.

Dio pobuna bio je uvjetovan ključnom ulogom japanskoga sela i seljaka u *sankin kotai* sustavu i proizvodnjom riže koja je bila valuta toga sustava. Često je upravo dolazak *bakufu* činovnika, koji je imao zadatak ažurirati seoski *koku*, bio povod za negodovanje i bunu.

Japansko poljodjelstvo i poljoprivredna tehnologija su se tijekom Edo razdoblja konstantno poboljšavali i unapređivali, povećavajući produktivnost sela i seljaka. Međutim službene procijene seoske proizvodnje riže su bile sporadične,⁶⁴ a neki *daimyoi* su upravljali posjedima koji su imali *koku* procjenu iz doba šoguna Ieyasua, dok je stvarna proizvodnja znala biti i dvostruka.⁶⁵ To je pojedinim selima omogućavalo da nakon izvršenja svoje obveze prema starome registru zadrže višak riže za sebe.

⁶⁴JANSEN, 2000, str. 228.

⁶⁵JANSEN, 2000, str. 227.

Nove procjene proizvodnje riže su stoga bile uzrokom ljutnje i prosvjeda zbog oduzimanja tog "skrivenog" viška.⁶⁶ Čak i sam nagovještaj da bi vladini ili *daimyovi* službenici mogli pokušati provesti novu procjenu znali su biti povod za zabrinutost i uzbunu seljaka.

Drugi opći povod pobunama seljaka je nastupio u kasnoj fazi Edo perioda. Trgovački sloj društva imao je monopol nad ključnim ekonomskim aktivnostima zbog socijalne stigme koja je sprečavala samuraje i *daimyoe* da se bave trgovinom, a sustavi *kokudaka* i *sankin kotai* pridonijeli su razvoju i bogaćenju trgovačkoga sloja. *Daimyoi* su svoju rižu prodavali trgovcima u Osaki i drugdje, koji su je onda mogli dalje prodavati i bogatiti se na njoj, a bogate povorke u kojima su *daimyoi* bili obvezani putovati u Edo predstavljale su znatno ekonomsko i financijsko opterećenje te su mnogi *daimyoi* bili prisiljeni uzimati kredit od trgovaca.⁶⁷ Te dvije okolnosti su dovele do velikog bogaćenja trgovaca koji su počeli neizravno utjecati i na seoski život preko kreditnog opterećenja koje je *daimyoo* katkad znalo prisiliti na povećanje poreza na selu.

Još jedan čimbenik koji je djelovao kao katalizator pobune seljaka bili su iznimni pojedinci koji su djelovali pod utjecajem pojedine ideologije. Kao što je spomenuto, to su najčešće bili samuraji-*ronini* koji su posjedovali adekvatnu kombinaciju obrazovanja i ratničkoga umijeća što im je omogućavalo učinkovito angažiranje nižih slojeva društva za pobunu i učinkovito vođenje pobune. Primjer Oshia Heihachira,⁶⁸ koji je predvodio pobunu u Shimabari, dobro ilustrira utjecaj koji su karizmatički mogli imati na seljake. Osim samuraja, katkad bi i istaknuti seljaci ili *shoye* inicirali ili predvodili bune seljaka.

⁶⁶VLASTOS, Stephen, "Peasant Protests and Uprisings in Tokugawa Japan", Berkeley, University of California Press: 2020, str. 33.

⁶⁷VLASTOS, 2020, str. 6.-7.

⁶⁸⁶⁸https://wiki.samurai-archives.com/index.php?title=Oshio_Heihachiro pristupljeno 21.04.2020.

5.2 Pobuna u Shimabari

Pobuna u Shimabari 1638. godine značajna je iz nekoliko razloga. Po svojem opsegu to je bila jedna od najvećih "narodnih" pobuna tijekom cijeloga Edo perioda. Predvodio ju je samuraj koji se preobratio na kršćanstvo. Pobuna je bila kršćanskoga predznaka te se odvijala u djelu Japana u kojem je velik broj Japanaca prešao na kršćanstvo.

Kršćanstvo se u Japan počelo širiti djelovanjem isusovaca s ishodištem u lučkom gradu Nagasakiju u provinciji Hizen. Isprva je nova vjera bila dočekanu u relativno prijateljskom raspoloženju. Oda Nobunaga, prvi od trojice ujedinitelja Japana, kršćanstvo je smatrao korisnim u nastojanju da suzbije tada preveliki utjecaj budizma. Međutim nakon Nobunagine smrti kršćanstvo je dobilo neutralnu konotaciju koja je s vremenom tendirala ka negativnoj. Pobuna u Shimabari će u konačnici Kršćanima i kršćanstvu pridodati toliki krimen da će ga *bakufu* nedugo nakon pobune i zabraniti.

Sama pobuna je uključivala oko 35000 ljudi te su pobunjenici pod vodstvom preobraćenog samuraja Amakusa Shiroa uspjeli zauzeti dvije utvrde – *Ficnojo* i *Haranojo*– te se uspjevali oduprijeti snagama *bafukua* skoro četiri mjeseca.⁶⁹ Međutim vladine snage, koje su brojale oko 200000 ratnika, nadvladale su pobunjenike u objema utverdama i pobili sve koji nisu pobjegli, uključujući i vođu pobune.⁷⁰

Razlog pobune nije do kraja jasan zbog mnogostrukih potencijalnih uzroka – od progona kršćana od strane *daimyoa* Matsakure Katsuie do visokih poreza.⁷¹ Međutim jedna od poruka koje su pobunjenici uputili opsadnim snagama pokazuje moguć motiv:

*"Neki od nas smatraju da je nada u budući život od najveće važnosti ... Ako se [protukršćanski zakoni] ne ukinu, moramo provesti svakakve kazne ... moramo, s obzirom na to da su naša tijela slaba i osjetljiva, sagriješiti protiv beskonačnog Gospodara Neba i iz brige za naše kratke [zemaljske] živote pretrpjeti gubitak onoga što iznimno cijenimo."*⁷²

⁶⁹http://www.uwosh.edu/home_pages/faculty_staff/earns/correa.html pristupljeno 23.04.2020

⁷⁰isto

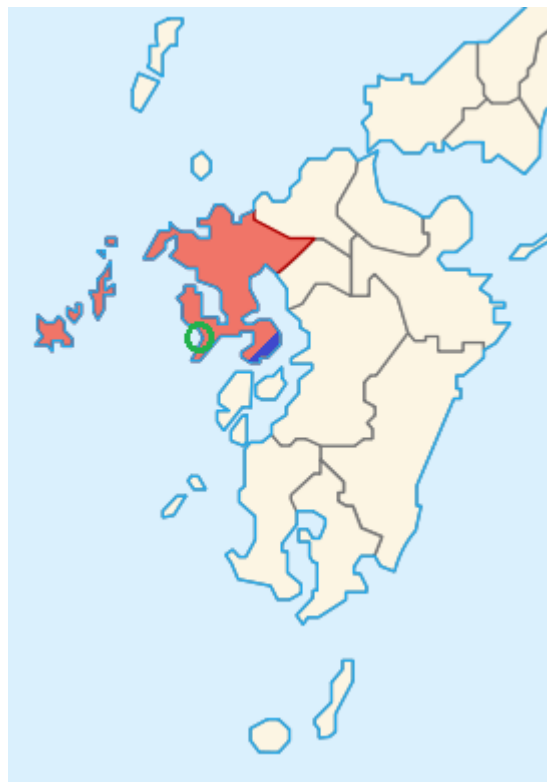
⁷¹https://wiki.samurai-archives.com/index.php?title=Shimabara_Rebellion pristupljeno 23.04.2020

⁷²<https://web.archive.org/web/20090831231833/http://michaelhoffman.squarespace.com/the-christian-century/> pristupljeno 23.04.2020

Iz navedene poruke je vidljivo da su pobunjenim seljacima motiv pobune bili protukršćanski zakoni koji su provođeni u provinciji. Moguće je da su visoki porezi također imali udjela u nezadovoljstvu seljaka te su ih uklopili unutar šireg konteksta vjerskoga progona.

S obzirom na činjenicu da su praktički svi pobunjenici prihvatili kršćanstvo, možemo pretpostaviti da je osjećaj konfucijanskoga socijalnoga poretka bio narušen. Dapače, referiranje na "Gospodara Neba" ili Boga daje naslutiti da seljaci kao vrhovni autoritet više nisu doživljavali svog *daimyō* ili barem *shōyū* već entitet koji nadilazi japansku društvenu hijerarhiju.

Iako ju ne možemo upotrijebiti kao primjer ili presedan za kasnije pobune zbog njezina pomalo jedinstvenog karaktera, pobuna u Shimabari nam demonstrira kako su seljaci bili spremni prihvatiti ideologiju ili etos koji se kosi sa standardnom društvenom filozofijom konfucijanizma te koja im je pružala mogućnost zanemarivanja tradicionalne društvene hijerarhije.

Slika 2.: Otok Kyushu s označenim ključnim područjima.

Legenda: Zeleni krug - Nagasaki

⁷³https://en.wikipedia.org/wiki/Hizen_Province#/media/File:Provinces_of_Japan-Hizen.svg Pristupljeno 23.04.2020

5.3 Ustanak u Shindatsuu

Ustank u Shindatsuu 1866. godine spada u kompleksnije primjere seljačkih buna zbog mnogostrukih zaredanih nepravda za koje su seljaci smatrali da im se nanose. Dodatni sloj i dimenziju tom ustanku daje činjenica da su u njemu sudjelovali seljaci različitih društvenih statusa koji su se bavili srodnim ali drukčijim poslovima (uzgoj dudovih svilaca i proizvodnja svile). Nepoznati autor najduljeg i najslikovitijeg opisa ustanka metaforom klijanja sjemenja opisuje razloge i razvoj te bune— porezi na svilu su bili sjemenje, inflacija i visoke kamatne stope su uzrokovale klijanje, a visoka cijena riže je bila gnojivo.⁷⁴ Sama pobuna je imala svojevrsan preludij u vidu prigovora cijenjenih proizvođača dudovih svilaca koje su uputili *bakufu*, a nakon kojih je buknuo nezadovoljstvo siromašnijih seljaka, proizvođača svile.

Shindatsu okrug, smješten u prefekturi Fukushima, tijekom Edo perioda stekao je reputaciju kao mjesto odakle su dolazili dudovi svilci ponajbolje kvalitete.⁷⁵ Međutim s vremenom su se počeli pojavljivati proizvođači s manje iskustva i lošijom kvalitetom svilaca, što je potaknulo zahtjeve za osiguravanje kvalitete. Dva imućna seoska *shoye*— Giemon i Bun'emon zatražili su od lokalnoga *bakufu* ureda dozvolu za kontrolu nad kvalitetom uzgojenih dudovih svilaca i naplatu poreza.⁷⁶

Iako je njihov zahtjev bio legitiman, mnogi uzgajatelji svilaca su bili sumnjičavi naspram Giemona i Bun'emona te su se seoski glavari počeli buniti *bakufuu* i optuživatiti dvojac za pohlepnost i gledanje na vlastiti interes. Prosvjed je kulminirao kada su sela Fushiguro, Yanagawa i Hobara poslala predstavnike u Edo, što je uzbunilo predstavnika u Koori—mjesnom središtu *bakufa*.⁷⁷ Na koncu je postigunt kompromis kada su "pobunjena sela" pristala povući žalbu, a zauzvrat im je omogućeno da porez na dudove svilce plaćaju izravno *bakufuovom* uredu a ne Giemonu i Bun'emonu.⁷⁸

⁷⁴VLASTOS, 2020, str. 114.-115.

⁷⁵VLASTOS, 2020, str. 115-116.

⁷⁶VLASTOS, 2020, isto

⁷⁷VLASTOS, 2020, str. 117.

⁷⁸VLASTOS, 2020, isto

Mir je potrajao tek nekoliko mjeseci, do trenutka kada je *bakufuov* ured u Kooriju dovršio pripreme za oporezivanje proizvodnje svile. Ovaj put su na udaru bili srednji i mali proizvođači svile koji su se ponajviše bunili zbog odluke da se svila oporezuje prije prodaje.⁷⁹ Imućniji seljaci su imali olakotnu okolnost jer su imali više novca, ali srednji i mali seljaci su morali svoju svilu prodavati odmah nakon obrade, a godišnji porez im je omogućavao da podmire svoje obveze državi nakon što je ključni posao bio dovršen. Nova odredba *bakufua* bi im oduzimala dragocijeno vrijeme što bi ih moglo stajati imetka.⁸⁰

Bakufuov ured u Kooriju je ignorirao zahtjeve seljaka jer za razliku od uzgajatelja dudovih svilaca nisu mogli poslati predstavnike u Edo i uzrokovati "probleme" uredu u Kooriju.

Uvidjevši da svoj cilj ne mogu postići legalnim putem, seljaci su s prosvjeda prešli na pobunu. Prvo su se skupili oko kuće glavarara sela Oke i demolirali mu kuću te su zatim isto učinili i drugim imućnijim seljacima. Nakon toga su vođe pobune sastavili sljedeći manifest:

*"Djelujući sebično i pohlepno, Umaji iz sela Oka, Banroku iz Nagakure i šestorica drugih su okrenuli leđa naspram muka što ih uzrokuju ljudima prikupljajući poreze pod novim sustavom. Ove godine usjevi su bili loši i mnogi dudovi svilci nisu napravili valjane kukuljice. U trenutku kad su se svi borili za opstanak, donesena je nova odredba. Sada više ne možemo ni prodavati naša dobra i najsiromašniji od nas su na rubu gladi. Nekoliko napada je već izvršeno, a veći nemiri predstoje. Nećemo tolerirati nedaću koja se strusila na zemlju."*⁸¹

Taj manifest je poslan u mnoga obližnja sela te je organiziran marš radi prikupljanja potpore za bunu. Primarna meta seljaka su bili trgovci i zalagaoničari, uz poneke seoske glavare koji se nisu htjeli priključiti buni. Prvi je bijes seljaka iskusio imućni zalagaoničar Shishido Kisoji, kojemu su seljaci demolirali zalagaonicu, pobacali stvari, a čak su bili toliko temeljiti da su obiteljski molitvenik prevrnuli i iskopali rupu ispod njega, sumnjajući na skriveno blagu (koje se tamo doista i nalazilo).⁸²

⁷⁹VLASTOS, 2020, str. 121.

⁸⁰VLASTOS, 2020, isto.

⁸¹KICHINOSUKE, Shoji; KOJI, Aoki, "*Shindatsu Keio ninen sodo jikki*", str. 759.

⁸²VLASTOS, 2020, str. 125.

Nakon otprilike jednoga dana divljanja seljaci, kojih je sada bilo nekoliko tisuća, uputili su se prema Kooriju, gdje je bio mjesni ured *bakufua*. U tome trenutku se umiješao lokalni *daimyo*–Itakura Naizensho, koji je poslao stotinu dobro naoružanih vojnika, pješaka i konjanika te čak i jedan top.⁸³ Svjedočanstva o tome što se dogodilo nakon konfrontacije variraju, prema jednome dokumentu je sam *daimyo* Naizensho pregovarao sa seljacima, prema drugome su se pak razbježali nakon što su njegove trupe pucale iznad glava seljaka.⁸⁴ Nakon intervencije *daimyoo* kod Koorija seljaci su uglavnom izgubili jedinstvo te su uslijedila nasumična pljačkanja imućnijih seljaka i trgovaca.

Seljački ustanak u Shindatsuu nam govori nekoliko stvari. Primarni pokretač bune/ustanka je bila loša ekonomska situacija uzrokovana novonastalim poreznim zakonom o svili i dudovim svilcima. Nadalje, pobunjeni seljaci nisu imali priliku svoj problem iznijeti u Edu pred tamošnjim Ministarstvom financija kao neki bogatiji seljaci. Možemo uočiti i elemente moralnosti kad uzgajivači dudovih svilaca, a poslije i drugi seljaci u svojem manifestu optužuju određene osobe za pohlepu. Zanimljiva je i činjenica kako *daimyo* igra relativno minornu ulogu te kako su pozornost seljaka zaokupljali uglavnom seoski glavari, koji su mahom odbijali poduprijeti seljake i posljedično izazivali njihov bijes.⁸⁵

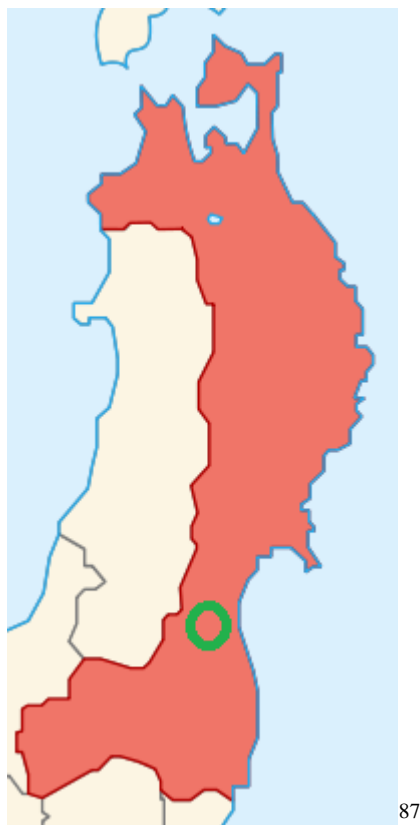
Manifest pobunjenih seljaka nam pruža vrijedan uvid u njihovu motivaciju, koja je primarno ekonomsko-socijalne naravi, ali podatak kojemu moramo pridodati posebnu pažnju je činjenica da je svojevrsni "duh" prosvjeda bio Kanno Hachiro– moralist, filozof i politički aktivist.⁸⁶ Iako je sam nijekao bilo kakvu ulogu nakon što je buna započela, Hachiro je zbog svojeg obrazovanja i uvjerenja mogao seljacima dati moralni i filozofski impetus ka pobuni.

⁸³VLASTOS, 2020, str. 127.

⁸⁴VLASTOS, 2020, isto

⁸⁵VLASTOS, 2020, str. 137.

⁸⁶VLASTOS, 2020, str. 136.

Slika 3.: Sjever otoka Honshu s označenim ključnim područjima.

Legenda: Crveno – Provincija Mutsu

Zeleni krug - Koori, Oka i Nagakura

5.4 Pokret izravne žalbe u Minamiyami

Feudalni posjed Minamiyama u provinciji Fuksuhima ubrajao se među one koji su bili u nezavidnom ekonomskom položaju. Teren je bio škrt prirodnim resursima tj. prostorom pogodnim za uzgoj riže te je većina seljaka bila ograničena na obradu malih polja. Posjed je bio i na udaru nepovoljnih vremenskih uvjeta zbog čega je smanjen urod riže, a u ekstremnim slučajevima je znao propasti cijeli urod.⁸⁸ Minamiyamom je isprva upravljao *daimyo* Kato, pod kojim su seljaci doživljavali brojne nedaće te su mnogi i pobjegli s posjeda. Sreća seljaka se promijenila dolaskom Hoshina Masayukija na upravni položaj. Masayuki je proveo fiskalne i administrativne reforme koje su pogodovale seljacima s malim poljima riže. Doba Masayukijeve uprave (1643. – 1688.) seljaci su smatrali svojevrsnim zlatnim dobom.⁸⁹

⁸⁷https://en.wikipedia.org/wiki/Mutsu_Province#/media/File:Provinces_of_Japan-Mutsu.svg pristupljeno 27.04.2020

⁸⁸VLASTOS, 2020, str. 47-48.

⁸⁹VLASTOS, 2020, isto

Bakufu je 1688. godine preuzeo izravnu kontrolu nad Minamiyamom, koja je prethodno bila dio upravne jedinice Aizu, što je za seljake imalo znatne negativne posljedice. Masayuki je oporezovanu rižu zadržao u provinciji i skladištio ju u hambarima. Ako je bila loša žetva zbog nepovoljnih klimatskih prilika, Masayuki bi tu rižu posudio potrebitim seljacima i spriječio glad.⁹⁰ Međutim, *bakufu* je ukinuo tu praksu i uveo novo pravilo po kojemu se oporezovana riža mora otpremiti u Edo.⁹¹ Nova mjera je izazvala ozbiljnu nestašicu hrane nakon doba suše, prvu u pedeset godina.

Seljaci su zbog tih nepovoljnih promjena u upravljanju Minamiyamom počeli prosvjedovati protiv novih mjera. Nakon što su žalbe individualnih seljaka ostale nesaslušane, seljaci su se organizirali u masovni *ikki*. Svoj prosvjed i nepovoljni položaj argumentirali su na sljedeći način:

*"Od sredine jeseni do kasnog proljeća tlo je prekriveno snijegom, i kroz pola godine nemoguće je obavljati bilo kakav uzgoj... Mnogi ne mogu uzgojiti dovoljno hrane, a svake tri ili četiri godine rani mraz i oluje unište naše usjeve."*⁹²

Seljaci su zatražili od *bakufada* vrati stvari kakve su bile, međutim njihov apel ne samo da je bio ignoriran nego su uvedeni i posve novi porezi na druge usjeve. Nakon toga odbijanja, seljaci su se obratili svojim *gogashirama*,⁹³ čija bi potpora dala veću težinu apelu seljaka pred *bakufuom*. U početku je nekoliko *gogashira* i pokušalo apelirati kod *bakufua* u ime seljaka – petorica su 1712. godine krenuli u Edo i predstavili žalbu visokom činovniku *bakufua*.⁹⁴ Međutim žalba ni tada nije polučila nikakav učinak.

U idućih osam godina *bakufu* je provodio daljnje nepopularne ekonomske mjere koje su izazvale negodovanje seljaka koje se, kako je vrijeme odmicalo, pretvaralo u bijes naspram *goshaira*. Prvi konkretni čin bune bila je demonstracija ispred ureda *bakufuova* intendanta u gradu Tajimi. Ispred ureda se okupilo nekoliko stotina seljaka s peticijom od pet točaka –

⁹⁰VLASTOS, 2020, str. 48.

⁹¹VLASTOS, 2020, isto.

⁹²*Fukushima-ken shi*, 1968., vol. 10, pt. 2, str. 1174.

⁹³Gogashire su bili posebna vrsta "nad-seoskih" glavara u provinciji Fukushima. Služili su kao posrednici između *bakufa* i običnih seoskih glavara. Iako nisu bili dio samurajskog staleža, uživali su izvjesne povlastice koje su ih pozicionirale iznad seljaka i seoskih glavara.

⁹⁴VLASTOS, 2020, str. 50.

smanjenje poreza, niži porezi na grah i sekundarne usjeve, prestanak izvoza riže i ukidanje položaja *gogashire*.⁹⁵

Iako su prijetili da će okupirati ured dok im se ne ispune zahtjevi, *bakufuov* intendant je uspio uz pomoć jednoga *gogashire* nagovoriti seljake da se povuku. Međutim seljaci su bili izrazito nezadovoljni te je određen broj odlučio preuzeti stvari u svoje ruke. Nekolicina je okupila posebnu skupinu (*ikki*), podnijela zakletvu zajedničkom cilju te sastavila popis na kojemu su nabrojali svoje probleme i nezadovoljstva i koji su kanili odnijeti u Edo te osobno pokazati *bakufu*.⁹⁶ Njihov zahtjev je bio zaprimljen, ali im je većina pritužbi bila odbijena. Međutim *bakufu* se zainteresirao za optužbe o malverzacijama i pronevjeri *gogashira* te je proveo istragu koja je trajala od proljeća do jeseni. Skupina seljaka koja je otišla u Edo vratila se u Minamiyamu da bi organizirali porezni štrajk. Vođa skupine, izvjesni Kishiro, uhićen je s još nekoliko seljaka. *Bakufu* je u međuvremenu počeo dobivati vijesti iz Minamiyame o seljacima koji su odbijali platiti poreze ili isplatiti *shoye* koji su stali na stranu vlade.⁹⁷

Bakufu je takvo ponašanje seljaka shvatio kao signal za konkretnu akciju prije nego što pokret preraste u pravu bunu. Poslano je dvadeset ljudi u Tajimu, a okolnim posjedima je bilo naređeno da pošalju dodatna pojačanja. U Tajimu je u ranoj jeseni stiglo tristo časnika i vojnika vlade koji su odmah uhitili sve vođe prosvjeda za koje se znalo, a pokrenuta je i opsežna istraga općeg stanja u Minamiyami. Po završetku istrage bilo je ispitano preko deset tisuća seljaka, a više od 350 je uhićeno ili poslanuo u kućni pritvor.⁹⁸ *Bakufu* je smaknuo Kishira i petero drugih vođa pokreta. Međutim također je odlučeno da se Minamiyama izuzme iz izravnoga nadzora *bakufua* i vrati u sastav Aiza. Nova uprava nije snizila porez, ali je zaustavila izvoz riže iz provincije i bila velikodušnija u izdavanju pomoći seljacima u doba loših žetvi.

Pokret koji su organizirali seljaci u Minamiyami može se okarakterizirati kao fenomen na granici legalističkoga djelovanja i prave bune. Kao što smo vidjeli, seljaci su zbog nastupa nove vlasti koja nije bila osjetljiva na partikularitete Minamiyame pokušali legalističkim putem ishoditi povratak na prijašnje stanje. Kada su se brojni apeli pokazali neuspješnima, seljaci su se okrenuli izravnom osporavanju volje *bakufua*. Pokret u Minamiyami nam otkriva

⁹⁵VLASTOS, 2020, str. 51.

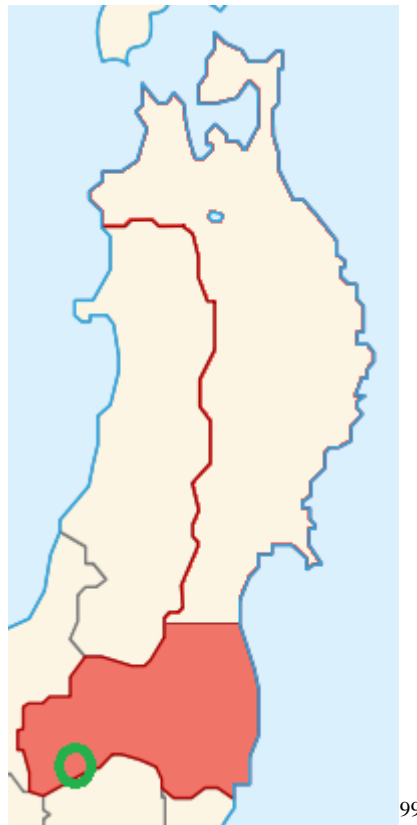
⁹⁶VLASTOS, 2020, str. 52.

⁹⁷VLASTOS, 2020, str. 54.

⁹⁸VLASTOS, 2020, isto

dvije stvari – seljaci su prije konkretnoga neposluha pokušavali apeliranjem riješiti svoj problem, koristeći se isprva uobičajenim hijerarhijskim kanalima komunikacije s vlastima. Kada to nije polučilo rezultate, opet su se pokušali obratiti vlastima na ilegalan, ali "kurtoazan" način. Tek kad su ustanovili da su iscrpili sve birokratske žalbene mogućnosti, seljaci su pribjegli otvorenu neposluhu.

Drugu stvar koju možemo primijetiti je pozivanje na prijašnje običaje. U nedostatku formalnoga filozofskog ili religijskog obrazovanja koji bi seljacima mogao dati povod za pobunu protiv nepravde, seljaci su pribjegli argumentu tradicije i posebnog (nepovoljnog) položaja njihova boravišta kako bi dobili moralno opravdanje za svoje postupke. Konfucijanizam i/ili mohizam bili su izvan vidokruga seljaka.

Slika 4.: Sjever otoka Honshu s označenim ključnim područjima.

Legenda: Crveno –Provincija Fukushima

Zeleni krug –Minamiyama&Tajima

⁹⁹https://en.wikipedia.org/wiki/Mutsu_Province#/media/File:Provinces_of_Japan-Mutsu.svg pristupljeno 14.06.2020

6 Japanske bune i Seljačka buna 1573.godine–komparativna analiza

U prošleme poglavlju smo analizirali nekoliko primjera seljačkih buna u Japanu kako bismo na konkretnom primjeru proučili seljake, njihovo ponašanje i u konačnici, njihovu motivaciju za pobunu protiv vlasti. Tu metodu sada imamo priliku dodatno proširiti analizom i usporedbom velike Seljačke bune 1573. godine u Hrvatskoj i Sloveniji s općim tekovinama seljačkih buna u Japanu.

Kao i u svakoj usporedbi stranih kultura makar to bilo u približno istome vremenskom razdoblju, moramo biti oprezni kako nam naše gledište uvjetovano civilizacijskim krugom u kojem smo odrasli ne bi omelo objektivnu analizu i rezultiralo lošim zaključcima ili kulturnim anakronizmima.

Velika Seljačka buna kronološki se odvijala nekih dvadesetak godina prije početka Edo perioda u Japanu, ali samo društvo je u oba slučaja bilo feudalno. Europa je doduše iz visokoga srednjeg vijeka izašla s Kolumbovim otkrićem Amerike, ušavši pritom u ranomoderno doba, ali feudalni odnos će uvelike opstati do 1789.godine.

Feudalizam u Europi ima određene sličnosti sa sustavom koji se prakticirao u Japanu Edo perioda, međutim prisutne su i određene razlike. Europske države su od 17. – 19.stoljeća bile feudalne države, ali su se i razvijale u političkom, kulturnom i socijalnom smislu. Japan je u tome razdoblju– Tokugawa šogunatu doživio produžetak svojega feudalnog razdoblje koje je započelo s *Heian* periodom i završilo tek 1868.godine s Meiji restauracijom, a u tih dvjestotinjak godina japansko društvo je bilo hijerarhijski stabilno.

Japan je bio unitarna država s carem kao *de iure* i šogunom kao *de facto* vladarom, ali bio je podijeljen na mnogobrojne upravne jedinice zvane *han*, čiji su gospodari –*daimyoi* vodili svoje posjede s većom ili manjom dozom nezavisnosti. Slična situacija je prevladavala i u Europi u ranome razdoblju Eda, s mnogobrojnim vojvodstvima, gospodstvima i feudima koji su bili nominalno ujedinjeni pod osobom državnoga suverena.

Zbog sličnosti koje su postojale između Japana i Europe na nižim administrativnim jedinicama možemo povući izvjesne paralele između europskoga i japanskoga seljačkog društva i tako pokušati bolje shvatiti motive seljaka u Japanu. Pretpostavka je da su izvjesni

dogadjaji u europskome feudalnom sustavu, poput tretmana seljaka od njihovih feudalnih gospodara ili iziskivanja dodatnih nameta i dadžbina, imali sličan učinak na seljake u oba civilizacijska kruga.

U sljedećem poglavlju bit će analizirana velika Seljačka buna uz dodatak nekolicine manjih buna koje su se odvijale na prostoru Hrvatske u 17.stoljeću. Pomoću analize hrvatskih pobuna, njihovih motivacija i tijeka mogli bismo steći dodatni uvid u uzroke i motivacije seljačkih buna u Japanu. Posebna pozornost će biti posvećena motivaciji seljaka za pobunu, njihovim zahtjevima i motivima kojima opravdavaju bunu protiv svojih feudalnih gospodara.

6.1 Velika seljačka buna 1573.godine

Hrvatska je u drugoj polovici 16.stoljeća bila u nezavidnom sociopolitičkom položaju. Osmanlijske navale i osvajanja prodirali su sve više prema sjeverozapadu i posljedično uzrokovali smanjivanje hrvatskoga teritorija i bijeg domicilnoga stanovništva. Uspostava Vojne krajine dodatno je oslabila i smanjila hrvatski teritorij. Osmanlijska osvajanja djelovala su usporedno s razvojnim tekovinama u samom feudalnom sustavu koje su se odvijale u razdoblju od 1520-ih pa do kraja 16.st. s promjenom feudalne, odnosno prirodne rente u njihovom središtu, a koje su s druge strane bile dijelom i uzrokovane samim osvajanjima.¹⁰⁰

Tijekom 16.st. primjetno je povećavanje prirodne rente kao glavnog davanja koje su seljaci obvezno morali dati svojim feudalnim gospodarima. Prirodna renta je postajala sve važnijom zbog povećanja cijene poljoprivrednih proizvoda, a vrijednost prirodnih daća se povećala nekoliko puta iako je količinski ostajala relativno nepromijenjena.¹⁰¹ Uz te pritiske javlja se i rekunitacija crkvene desetine iz novčanih u prirodna davanja, potiskivanje seljačke trgovine, propadanje gradskih naselja na vlastelinstvima i nametanje raznih javnih radova i akcija usmjerenih ka obnavljanju graničnih protuturskih fortifikacija.¹⁰²

Velika seljačka buna imala je svoj preludij u navedenim društvenim i ekonomskim tekovinama, ali drugi ključni faktor koji je naveo seljake na dizanje bune bio je Franjo Taši,

¹⁰⁰ADAMČEK, Josip, "Agrarni odnosi u Hrvatskoj od sredine XV. do kraja XVII. stoljeća", Zagreb, Sveučilišna Naklada Liber, 1980. str. 229.

¹⁰¹ADAMČEK, 1980, str. 379.

¹⁰²ADAMČEK, 1980, str. 488-489.

kraljevski savjetnik i meštar kraljevskih konjušnika koji se istaknuo u borbama protiv Osmanlija.¹⁰³ Taši je nakon gubitka svojih posjeda od Osmanlija kupio nove posjede, između ostaloga i polovicu Susedgradsko-stubičkoga posjeda.

Franjo Taši se na svojem novom vlastelinstvu ponašao grubo i silnički prema seljacima. Zarobljeni vođa pobunjenih seljaka Ilija Gregorić, "prebjeg", na saslušanju u Beču 1573.godine opisuje kako je Taši silio svoje kmetove da od njega otkupljuju stvari i životinje koje on više nije htio, skupo naplaćivao seljacima gubitak ili smrt stoke i silovao kmetske djevice.¹⁰⁴ Seljaci su slali deputacije kralju u kojima su se žalili na Tahijevo nečovječno ponašanje i tlačenje svojih slugu, ali žalbe višim organima vlasti nisu polučile nikakva uspjeha te je Taši i dalje nastavljao sa svojom samovoljom i izživljavanjem nad seljacima.¹⁰⁵

Kombinacija rastućih nameta i samovolje Franje Tahija dovela je do pobune seljaka na području Hrvatskoga zagorja i jugoistočne Slovenije (tada pokrajina Kranjske i Štajerske). Seljaci su imali grubi plan koji zarobljeni seljački kapetan Ivan Svrač opisuje na sljedeći način:

*"...Bilo je također govora o tome, da kada nadvladaju gospodu, onda će krenuti na Zagreb, da tamo postave carsku vladu, pa će sami ubirati namete i poreze, te čuvati granicu, jer se gospoda ne brinu za granicu..."*¹⁰⁶

Seljaci su također bili sastavili "program" djelovanja koji je naglasak stavljao na borbu protiv Tahija. To isticanje Tahija kao glavnog uzroka pobune imalo je dijelom i legalističku svrhu jer su pobunu htjeli povezati s prethodnim tužbama koje su podigli protiv Tahija, a koje su ostale neodgovorene.¹⁰⁷

Velika seljačka buna trajala je otprilike dvanaest dana. Iako je seljačka vojska imala određenih uspjeha u ranoj fazi bune, ubrzo su vojne trupe raznih plemića počele zadavati poraze seljacima. U bitci kod Stubičkoga Polja seljačka vojska pod vodstvom Matije Gupca poražena je, što je ujedno označilo i kraj bune.

¹⁰³<https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=60185> pristupljeno 19.06.2020.

¹⁰⁴ČULINOVIĆ, Ferdo, "Seljačke bune u Hrvatskoj", Zagreb, Seljačka sloga, 1951. str. 57.

¹⁰⁵ČULINOVIĆ, 1951, str. 58.

¹⁰⁶RAČKI, Franjo, "Starine", knj. VII. str. 274.

¹⁰⁷ADAMČEK, Josip, "Prilozi povijesti seljačke bune 1573.", Zagreb, Ognjen Ptica, 1968. str 87-88.

Velika seljačka buna je bila proizvod postupno rastućih davanja koja su bila potraživana od seljaka u kombinaciji sa silništvom vladajućega feudalca. Seljaci su se isprva pokušali obratiti višim instancama vlasti za pomoć, ali su njihove žalbe bile ignorirane. Ne videći drugog načina za postizanje svojih ciljeva, seljaci su digli oružanu bunu tijekom koje su prvotni ciljevi bune prerasli lokalne okvire i proširili se na promjenu svekolikog društvenog poretka.

6.2 *Vugrovečka buna 1610.godine*

Iako je Velika seljačka buna iz 1573. godine najpoznatija i najobrađenija, ona je samo jedna od mnogobrojnih seljačkih buna koje su se odvijale u Hrvatskoj u ranomodernom periodu. U narednim poglavljima bit će ukratko obrađeno nekoliko njih kako bismo dopunili sliku o tijeku i uzrocima hrvatskih seljačkih buna.

Vugrovečka buna počela je 1610.godine u Vugrovcu ili Ugri na posjedu organiziranom kao vlastelinstvo. Primarna gospodarska aktivnost Vugrovca je bila vinogradarstvo.¹⁰⁸ Sociološki je vlastelinstvo bilo pod upravom biskupa i biskupskoga župana ili kaštelana, a seljaci su mogli birati svog "suca". Vugrovec je u 14. i 15.st. imao status trgovišta s ograničenom gradskom autonomijom koja je omogućavala seljacima, koji su imali status purgara, da raspolažu vlastitom imovinom i pravom na selidbu.¹⁰⁹

Međutim gradske povlastice su se s vremenom smanjivale dok se na kraju Vugrovec nije pretvorio iz trgovišta s polu autonomijom u obično selo, a njegovi su žitelji postali kmetovi. Međutim kmetovi su se sjećali svojeg nekadašnjeg statusa te su početkom 16.st. pokrenuli akciju radi povratka svojih prava te su se počeli pozivati na nekadašnje isprave koje su im ta prava davale.¹¹⁰

Te su zahtjeve seljaka shvatili poprilično oštro biskup i Hrvatski sabor, pokret je proglašen bunom, a seljake se počelo kažnjavati. Optužilo ih se da su se pobunili protiv svojih dužnosti i obveza prema biskupu te da su planirali poslati izaslanike u Beč kako bi od vladara isposlovali potvrdu svojih povlastica.¹¹¹ Na kraju su kmetovi osuđeni na davanje raznih globa,

¹⁰⁸ADAMČEK, Josip, "*Bune i otpori*", Ljubljana, ČGP Delo: 1987. str. 38.

¹⁰⁹ADAMČEK, 1987, str. 39.

¹¹⁰ADAMČEK, 1987, str. 40.

¹¹¹ADAMČEK, 1987, str. 40-41.

ukidanje povlastica koje prema tvrdnji suda nisu ni mali i polaganje zakletve poslušnosti svom gospodaru.¹¹²

6.3 Prva Štibrenačka buna 1608. – 1610. godine

Sljedeća obrađena buna je prva buna u Štibri koja se odvijala od 1608. – 1610. godine. Štibra se sastojala od nekoliko sela na istoku i jugoistoku Zagreba koja su bila u neposrednom vlasništvu zagrebačkog kaptola.¹¹³ Zagrebački kaptol je uživao vrhovnu vlast na svim svojim posjedima oko Zagreba, uključujući i Štibru, te je s njih prikupljao feudalnu rentu. Tijekom 16. i 17. st. pojavila se tendencija povećanja feudalne rente, a posebno tlake.¹¹⁴

Prva buna u Štibri bila je isprovocirana zbog tlake, tj. postupnim nametanjem sve težih tereta kojih prije nije bilo i od kojih su seljaci bili oslobođeni drevnim poveljama i ispravama.¹¹⁵ Kmetovi su kao odgovor na zadiranje u njihova prava počeli pružati pasivan otpor feudalcima. Kap koja je prelila čašu bila je, čini se, naredba kaptola seljacima da se okupe *"...da bi bili zmeg njih nikotore obrali koteri bi se bili učili cigla zidati"*.¹¹⁶¹¹⁷ Na taj poziv se nitko od seljaka nije odazvao te je kaptol pokrenuo tužbu protiv pojedinih seljaka zbog pobune. Seljaci su zauzvrat počeli potraživati svoja koja im je davala povelja iz 1592. godine, a koja ih je oslobađala tlake.

Seljaci su odlučili otići, što je značilo preseliti se na drugi feudalni posjed i promijeniti gospodara. Seljaci su se dogovorili s grofom Nikolom Zrinskim da se presele na njegov popaljen posjed Božjakovinu.¹¹⁸ Prije seobe morali su podmiriti sva dugovanja i obveze koje su imali naspram svojega staroga feudalca te su za to međurazdoblje imali status licencijata. Kaptol međutim nije htio izgubiti mnogobrojne podložnike te je pokrenuo dugotrajnu parnicu protiv grofa Zrinskog.

Parnica je rezultirala razdorom kmetova i zagrebačkog kaptola. Kmetovi su na skupštini 2. kolovoza 1608. godine odlučili da neće dopustiti pristup žitnicama decimatorima i da će

¹¹²ADAMČEK, 1987, isto

¹¹³ADAMČEK, 1987, str. 55.

¹¹⁴ADAMČEK, 1987, str. 58.

¹¹⁵ADAMČEK, 1987, str. 78

¹¹⁶ADAMČEK, 1987, str. 79.

¹¹⁷prijevod - "...da bi bili između njih neke odabrali koji bi se učili zidati cigle".

¹¹⁸ADAMČEK, 1987, str. 80.

plaćati manje za otkup pilića.¹¹⁹ Kako se parnica zatezala, tako su i seljaci počeli sve češće održavati skupštine. Poslana je čak i deputacija kralju Matiji II. koja je tražila da im se vrata stara prava i slobode. Međutim kaptol je kralju dostavio proturječna i licemjerna izvješća u kojima je negirao optužbe seljaka za nepravednu tlaku te je s vremenom uspio preokrenuti mišljenje dvora u svoju korist.

Dvor je mandatima iz ožujka 1610. godine kaptolu dao odriješene ruke za obračun sa seljacima. Nakon što su saznali da pojedini seljaci žele ponovno krenuti na dvor, kaptol je skupio oružanu posadu i uhapsio pojedine ugledne kmetove koje je zatvorio u kaptolskoj tamnici.¹²⁰ Seljaci su i dalje polagali nade u Beč i dvor, ali kaptol je poduzimao sve u svojoj moći kako bi spriječio daljnje deputacije seljaka. Zbog masovnog bježanja seljaka koje je počelo početkom ožujka 1610.godine Hrvatski sabor je ovlastio zagrebački kaptol da hvata odbjegle seljake duž čitave kraljevine i na svim feudalnim posjedima.¹²¹

Nakon hapšenja seljaka uslijedili su sudski procesi protiv buntovnika. Četiri parnice su provedene protiv seljaka.¹²² Prve dvije su bile protiv navodnih vođa bune –Petra Habčića, Emerika Pavlekovića, Tome Givanića i Matije Fugera, svi su osuđeni na smrt. Zagrebački kaptol je također pokazao veliku svirepost osudivši još 112 seljaka, bilo u tamnici ili u bijegu, na smrt¹²³

¹¹⁹ADAMČEK, 1987, str. 83.

¹²⁰ADAMČEK, 1987, str. 86.

¹²¹ADAMČEK, 1987, str. 87.

¹²²ADAMČEK, 1987, str. 89.

¹²³ADAMČEK, 1987, isto.

7 Zaključak

Ovaj rad je kao cilj imao istražiti pitanje seljačkih buna u feudalnom Japanu i njihovu etičku i filozofsku podlogu koja je bila u suprotnosti s proklamiranim konfucijanskim društvenim vrijednostima i feudalnim paternalizmom kao praktičnim sustavom.

U analizi etike i morala u Aziji i Japanu u doba Edo ustvrđeno je da je dominantna etička paradigma u srednjovjekovnom Japanu bio neokonfucijanizam koji je u Japan došao u 16. i 17.st- i nadogrudio postojeću etiku temeljenu na spoju budizma i konfucijanizma. Međutim, Japan je za razliku od Kine i Koreje bio previše decentraliziran da bi neokonfucijanizam postao državna ideologija te je glavni utjecaj imao na učene ljude i samuraje koji su trebali biti ekvivalent klase učenjaka koja je utjelovljavala principe konfucijanizma i održavala ih u širem društvu. Valja napomenuti i činjenicu da je mohizam, doktrina unutar konfucijanizma, mogla predstavljati i oslabljujući faktor pokorništvu koje je zahtijevao ortodoksni konfucijanizam jer je ostavio mogućnost otpora svojem nadređenom ako ovaj ne bi izvršavao svoje vladarske ili očinske obveze prema svojem podređenom.

Utjecaj koji je religija mogla imati na seljačke bune također je analiziran. U Japanu Edo perioda postojala su tri glavna religijska sustava – šintoizam, budizam i kršćanstvo. Šintoizam zbog svoje decentralizirane i nedogmatske prirode nije mogao biti izvor i inspiracija seljačkim bunama. Iako su pojedine budističke sekte bile nositelji buna protiv vladajućih struktura u *Sengoku Jidaiju*, u Edo periodu je inspirirajuća moć budizma bitno splasnula te on više nije imao potencijal biti remetilačkim čimbenikom. Kršćanstvo je međutim imalo potencijal i teološku podlogu za inspiriranje pobuna u svim potlačenim slojevima društva, a pobuna u Shimabari pokazuje da je potiskivanje kršćanstva od šogunata bilo dostatna motivacija za bunu ne samo seljaka nego i drugih slojeva društva. Međutim kršćanstvo je u ranoj fazi Edo perioda protjerano u ilegalu te nije više moglo utjecati na seljake.

Statusno društvo Japana bilo je organizirano na principu rigidnih društvenih klasa inspiriranih konfucijanističkim društvenim uređenjem, ali i prilagođenim jedinstvenim sociološkim uvjetima koji su prevladavali u Japanu. Seljaci su zauzimali relativno visoko mjesto unutar te hijerarhije zbog svoje sposobnosti da hrane ostale slojeve i proizvode nešto konkretno, za razliku od obrtnika koji su proizvodili alat ili trgovaca koji su tek premještali stvari s jednoga mjesta na drugo. Međutim ta društvena struktura Edo Japana dijelom je bila uzrokom

nedosljednosti u konfucijanizmu i seljačkim bunama – seljaci japanskoga sela rijetko su mogli biti blizu svojega feudalnoga *daimyō* ili ga čak vidjeti te se stoga paternalistički i poslušnički odnos koji promovira konfucijanizam teško mogao razviti. Dapače, *daimyōi* su iskoristili posrednike u vidu seoskih glavara kako bi od seljaka dobili danak, a s obzirom na to da su seoski glavari bili imućniji seljaci, predstavljali su zapreku paternalizmu zbog svoje klasne blizine sa seljacima i svojega autoriteta koji je seljacima bio mnogo bliži nego *daimyō* u dalekome dvorcu.

Analizom seljačkih buna u Japanu može se ustvrditi da je primarna motivacija seljačkih buna u Edo Japanu bila povreda povlastica i ustaljenih praksi koje su se dugo provodile da bi odjednom bile prekinute. Bune seljaka u Shindatsuu i Minamiyami bile su uzrokovane promjenom koja je percipirana kao nepravedna i kao opasnost za opstanak seljaka. Seljaci su prije otvorene bune pokušavali apelima, žalbama i molbama vlasti vratiti stvari na prijašnje stanje te su podizali otvorenu bunu tek kad više ne bi imali drugoga izbora.

Hrvatske seljačke bune obrađene su kako bi u sličnoj klasnoj, ali drukčijoj civilizacijskoj perspektivi pomogle odgovoriti na pitanje ovoga rada. Analizom buna u Vugrovcu i Štibri možemo primijetiti obrasce ponašanja seljaka koji su vrlo slični njihovim japanskim "kolegama". Buna je nastupila zbog kršenja drevnih prava i privilegija što se ogledalo u povisivanju tlake ili nametanju novih tlaka.

Međutim Velika seljačka buna 1573. godine odstupa od Vugrovca i Štibre jednako kao što pobuna u Shimabari odstupa od Shindatsua i Minamiyame. Glavna razlika je što su te dvije bune imale opresivnu silu kao okidač – okrutnost Franje Tahija i potiskivanje kršćanstva od strane šogunata. Međutim te dvije bune su ekstremni slučajevi usred općenito mnogo suzdržanijih seljačkih buna.

Na kraju se odgovor na pitanje ovoga rada, utemeljen na navedenoj analizi, može svesti na tri ključna faktora:

1. Konfucijanizam nije mogao prodrijeti u sve pore društva jer ga središnja vlast nije doživljavala kao državnu ideologiju, nego kao općeniti princip uređenja društva i izravno primjenjiv na određene društvene klase (samuraje, intelektualce i vladajuću elitu).

2. Japanski seljaci za vrijeme Edo perioda nisu bili privrženi nekom partikularnom filozofskom ili etičkom sustavu već su preferirali mirnu koegzistenciju više sustava. Kršćanstvo, koje je moglo ponuditi izvjestan temelj za otpor vladajućem sustavu, bilo je na početku Edo perioda neutralizirano kao značajan remetilački faktor.

3. Društvena struktura Edo Japana onemogućavala je razvoj privrženosti seljaka svojem gospodarstvu zbog posrednika koji su bili između gospodara i seljaka umjesto samoga feudalnoga gospodara.

Kao smjerove daljnjeg istraživanja koje bi moglo biti poduzeto u okviru problematike seljačkih buna u Japanu možemo navesti budistički *Ikko-Ikki* pokret u periodu *Sengoku Jidai* i utjecaj koji je vojno novačenje u jedinice *Ashigaru* imalo na seljake i njihovu transformaciju u samurajski društveni sloj početkom Edo perioda.

8 Bibliografija

Izvori:

Fukushima-ken shi [Povijest pokrajine Fukushima], vol. 10, pt 2, *Kinsei shiryō* 4 [Ranomoderni dokumenti 4]. Fukushima: Fukushima Prefektura, 1968.

KOJI, Aoki et al., *Shindatsu Keio ninen sodo jikki* [Istinit izvještaj Shindatsua druge godine Keio ere], *Nihon shomin seikatsu shiryō shusei* [Sabrani dokumenti o životu pučana u Japanu], *Ikki* [Kolektivno djelovanje], San'ichi Shobo, 6, Tokyo (1986.)

Konfucije, *Analekti*, <https://ctext.org/analects/ba-yi>
Chinese Text Project, s. v. Ba-yi, pristupljeno 04.03.2020.

Mencije, *Li-Lou-II*, <https://ctext.org/mengzi/li-lou-ii>,
Chinese Text Project, s. v. Li-Lou-II, pristupljeno 04.03.2020.

Ogyu Sorai, *Učenja učitelja Sorai-a*
https://web.archive.org/web/20141203164801/http://faculty.plattsburgh.edu/kurtis.hagen/keyterms_tian.html

HAGEN, Kurtis, "Confucian key terms", SUNY Plattsburgh, pristupljeno 04.03.2020.

RAČKI, Franjo, "Gradja za poviest hrvatsko-slovenske seljačke bune god. 1573.", *Starine JAZU*, 7, Zagreb (1875). str. 274., 164-322.

Literatura:

ADAMČEK, Josip, *Bune i otpori*, Ljubljana, ČGP Delo: 1987.

ADAMČEK, Josip, *Agrarni odnosi u Hrvatskoj od sredine XV. do kraja XVII. stoljeća*, Zagreb, Sveučilišna Naklada Liber, 1980.

ČULINOVIĆ, Ferdo, *Seljačke bune u Hrvatskoj*, Zagreb, Seljačka sloga: 1951.

DEVIDE, Vladimir, *Japan - prošlost i budućnost u sadašnjosti*, Zagreb, Znanje: 1988.

DUNN, Charles, *Everyday Life in Traditional Japan*, Singapur, Tuttle Publishing: 2008.

DYKSTRA, Yoshiko Kurata; De Bary, William Theodore (). *Sources of Japanese traditio'*, New York: Columbia University Press: 2001.

HOFFMAN, Michael, *The Christian Century*
<https://web.archive.org/web/20090831231833/http://michaelhoffman.squarespace.com/the-christian-century/>, pristupljeno 23.04.2020.

JANSEN, Marius Berthus, *The Making of Modern Japan*, Cambridge, First Harward University Press: 2000.

MORAZE, Charles, *Historija Čovječanstva: kulturni i naučni razvoj - Devetnaesto stoljeće 1775.-1905.*, Zagreb, Naprijed: 1976.

VLASTOS, Stephen, *Peasant Protests and Uprisings in Tokugawa Japan*, Berkeley, University of California Press: 2020.

Mrežni Izvori:

http://www.buddhanet.net/nippon/nippon_partI.html
Buddhanet, "A brief history of Buddhism in Japan", pristupljeno 04.03.2020.

<https://www.britannica.com/event/Battle-of-Sekigahara>
Encyclopedia britannica, mrežno izdanje, s. v. Sekigahara, pristupljeno 14.03.2020.

<https://www.britannica.com/topic/Chinese-philosophy>

Encyclopedia britannica, mrežno izdanje, s. v. Chinese philosophy, pristupljeno 04.03.2020.

<https://www.britannica.com/topic/Neo-Confucianism-Japanese-philosophy>

Encyclopedia britannica, mrežno izdanje, s. v. Neo-Confucianism Japanese Philosophy, pristupljeno 04.03.2020.

<http://eos.kokugakuin.ac.jp/modules/xwords/entry.php?entryID=1110>

Encyclopedia of Shinto, s. v. Institutions and Administrative practices - modern and contemporary, pristupljeno 04.03.2020.

<https://www.britannica.com/biography/Saint-Francis-Xavier>

Encyclopedia britannica, mrežno izdanje, s. v. Saint Francis Xavier, pristupljeno 04.03.2020.

<https://www.britannica.com/event/Heian-period>

Encyclopedia britannica, mrežno izdanje, s. v. Heian period, pristupljeno 06.03.2020.

<https://www.britannica.com/topic/shogun>

Encyclopedia britannica, mrežno izdanje, s. v. Shogun, pristupljeno 09.03.2020.

<https://www.britannica.com/place/Japan/Early-modern-Japan-1550-1850#ref319426>

Encyclopedia britannica, mrežno izdanje, s. v. Japan, pristupljeno 09.03.2020.

<https://www.globalsecurity.org/military/world/china/confucianism.htm>

Global Security.org, s. v. Confucianism, pristupljeno 09.03.2020.

<https://archive.org/details/sourcesofjapanes00colu/page/100>

Internet archive, "Sources of Japanese tradition", pristupljeno 04.03.2020.

<http://www.newadvent.org/cathen/06233b.htm>

New Advent, s. v. St. Francis Xavier, pristupljeno 04.03.2020.

<http://www.newadvent.org/cathen/07143d.htm>

New Advent, s. v. Harrowing of Hell, pristupljeno 04.03.2020.

<https://wiki.samurai-archives.com/index.php?title=Mizunomi>

The Samurai Archives wiki, s. v. Mizunomi, pristupljeno 09.03.2020.

<https://wiki.samurai-archives.com/index.php?title=Gonigumi>

The Samurai Archives wiki, s. v. Gonigumi, pristupljeno 09.03.2020.

<https://wiki.samurai-archives.com/index.php?title=Shoya>
The Samurai Archives wiki, s. v. Shoya, pristupljeno 03.04.2020.

<http://wiki.samurai-archives.com/index.php?title=Daimyo>
The Samurai Archives wiki, s. v. Daimyo, pristupljeno 05.04.2020.

https://wiki.samurai-archives.com/index.php?title=Oshio_Heihachiro
The Samurai Archives wiki, s. v. Oshio Heihachiro, pristupljeno 21.04.2020.

https://wiki.samurai-archives.com/index.php?title=Shimabara_Rebellion
The Samurai Archives wiki, s. v. Shimabara Rebellion, pristupljeno 23.04.2020.

http://www.uwosh.edu/home_pages/faculty_staff/earns/correa.html
University of Wisconsin Oshkosh, "The duarte correa manuscript and the shimabara rebellion", pristupljeno 23.04.2020.

Slike:

Slika 1.: Društvena piramida Edo japanskoga društva, vlastoručni rad.

Slika 2.: Otok Kyushu s označenim ključnim područjima.
https://en.wikipedia.org/wiki/Hizen_Province#/media/File:Provinces_of_Japan-Hizen.svg
pristupljeno 23.04.2020.

Slika 3.: Sjever otoka Honshu s označenim ključnim područjima.
https://en.wikipedia.org/wiki/Mutsu_Province#/media/File:Provinces_of_Japan-Mutsu.svg
pristupljeno 27.04.2020.

Slika 4.: Sjever otoka Honshu s označenim ključnim područjima.
https://en.wikipedia.org/wiki/Mutsu_Province#/media/File:Provinces_of_Japan-Mutsu.svg
pristupljeno 14.06.2020.